

DE HEERIAAN

Contactblad van de Congregatie Dochters van Maria en Joseph
Zusters van de Choorstraat

JAARGANG 44
VOORJAAR 2015

1

- Doorbraak van de heksenkring
- Gebedssnoeren
- De kleine prins

IN
MINI
BUS
CHARI
TAS

‘Wij delen in het liturgisch gebed van de Kerkgemeenschap, volgen de kringloop van het Kerkelijk Jaar en maken gebruik van de rijkdom van de Sacramenten’.

Bron: Constitutiën nr. 37

Voorwoord	4
Indonesië	
• <i>Kenalan: Zuster Yosefa</i>	5
• <i>Zuster Antonie, 'De kleine prins'</i>	8
Vroeger – Nu	
• <i>Algemene Oversten DMJ – Anna Catharina van Hees</i>	11
• <i>Ramen van de kapel - deel 1 van 8</i>	17
• <i>Pelgrim word je onderweg - deel 1 van 4</i>	22
Actualiteiten	
• <i>Sluiting Matteüskerk in Eindhoven</i>	26
• <i>Zuster Engelmunda (bijna) 102 jaar</i>	27
• <i>Zuster Gaudeta – 100 jaar</i>	28
• <i>Jaar van het Godgewijde Leven – deel 1 van 2</i>	29
• <i>Vijfentwintig jaar geassocieerd lidmaatschap</i>	32
Overweging door Zuster Augusta	
• <i>Verlangens</i>	38
Iconen door Zuster Leonie	
• <i>Gebedssnoeren</i>	40
Verhaal van Zuster Lisette	
• <i>Doorbraak van de heksenkring</i>	44
Loslaten & Opbouwen	
• <i>Religieuzen in Nederland anno nu – Zuster Theresianne in Het Inloopschip</i>	46
In Memoriam	
• <i>Zuster Hadewych Kupers</i>	48
Agenda	50
Colofon	51

Voorwoord

Wij mensen, zijn altijd onderweg. En dat is maar goed ook. Daardoor ontmoeten we anderen, die ook onderweg zijn en groeien we door ervaringen, emoties en gedachten. Natuurlijk is deze reis niet altijd makkelijk, soms moet je een stuk alleen gaan, liggen er obstakels op je pad of moet je loslaten.

4 De Congregatie Dochters van Maria en Joseph is dit jaar 195 jaar onderweg.

Doordat Pastoor Heeren en de zusters op weg durfden te gaan, zijn er vele ontmoetingen geweest met anderen, die het verschil gemaakt hebben. Ook nu nog. Enkele verhalen in deze Heeriaan getuigen daarvan in het bijzonder.

Met geloof in het goede en het vertrouwen in de toekomst gaan we weer verder.

Aan de horizon gloren onze verlangens en onze ideeën, en die kant gaan we op!

Brigitte Lutters
Redactie Heeriaan

KENALAN (*Een bekende*)

Elk kwartaal een kennismaking met één van onze Indonesische Zusters, deze keer:

Zuster Yosefa Pungky Rahayu

Biodata (Personalia)

Zuster Yosefa, geboren als Mariya Pungki Rahayu op 10 maart 1985 in Klaten op (Midden)Java als het derde kind van vier. De nu 30-jarige Zuster Yosefa deed haar eeuwige geloften op 7 juli 2014.

5

Hoe omschrijft u zichzelf?

Ik ben de dochter van Trimo Wiyono en Theresia Partinah en de derde in een rij van vier meisjes. Natuurlijk ben ik op de eerste plaats een Zuster PMY.

Ik ben een zuster, die heel dichtbij kinderen staat die meervoudig gehandicapt zijn. Het lot van doofblinde en dove kinderen heeft mijn uitgesproken aandacht. De liefde van God heeft mij tot het leven van een Zuster PMY geleid en naar dit werk. Ik voel de nabijheid van God in mijn werk, door de oprechtheid van de kinderen. Door mijn leven als religieus en mijn werk met de kinderen, word ik erop steeds gevormd.

Hoe vertaalt zich dat in de praktijk?

Iedere dag probeer ik in woorden en daden open en oprecht te zijn tegenover mensen met wie ik samenleef. Door deze houding durf ik erop te vertrouwen dat mensen om

mij heen, naar mij toe, ook oprecht, open en trouw zijn. Ook hier ervaar ik Gods aanwezigheid. De spiritualiteit van de Congregatie versterkt mijn geloof.

Hoe ervaart u het leven als een religieuze in een land waar katholieken een minderheid vormen?

Er is zoveel diversiteit in Indonesië, dat 'anders zijn' hier heel normaal is. We ademen wel allemaal dezelfde lucht in. Mensen die zoeken naar de verschillen in godsdiensten, zouden er mijns inziens beter aan doen om naar overeenkomsten tussen de religies te zoeken en daarop te focussen.

Hoe ziet uw dagelijks leven er momenteel uit?

Ik studeer op dit moment voor leerkracht op een basisschool. Ik leer over gezonde kinderen en de ontwikkelingsfases die ze door-

>

maken. Deze studie volg ik aan de Universiteit van Sanata Dharma, waarop de Jezuïeten hun Ignatiaanse stempel hebben gedrukt. Concreet betekent dit, dat we als studenten, met al onze verschillende religies en verschillende achtergronden in cultuur en taal, elkaar helpen en juist van elkaar proberen te leren. Dat is zeer waardevol! Hieraan houden alle studenten zich ook. Bovendien vind ik het als religieus, een levenstaak om medemensen lief te hebben en van hen te willen leren. De volmaaktheid kan niet behaald worden, als we niet bereid zijn van elkaar te leren.

Veronderstel dat u geen zuster geworden zou zijn, hoe zou uw leven er dan uit hebben kunnen zien?

Ik veronderstel dat ik – wat ik ook zou zijn geworden – wel dezelfde levensinstelling zou hebben. Oprechtheid en trouw zijn belangrijke waarden. Verder zou ik waarschijnlijk gewerkt hebben in de handel, waar ik voorheen ook werkte.

Wat zijn uw idealen en verwachtingen voor de Congregatie in de komende 20 jaar?

Ik hoop dat elke zuster binnen de gemeenschap gelukkig mag zijn, op haar eigen manier. Natuurlijk is mijn ideaal dat de Congregatie zal groeien in aantal en in geloof. Mogen wij – met Christus als ons houvast – de kerk blijven dienen. <

Er wordt niet alleen in de Heeriaan verslag gedaan van de Zusters DMJ/PMY. In het Indonesische tijdschrift *Hidup* (dit betekent: Leven), staan ook artikelen over onze zusters.

Zuster Antonie Ardatin PMY

‘De kleine prins’

Geboortedatum en –plaats: 1949 op 12 juni te Muntilan, Magelang
Eerste professie: 1972
Professie voor het leven: 1978

door R. Sutriyono

8

Twee periodes (van 2003 tot 2013) heeft Zuster Antonie Ardatin leiding gegeven aan de Dochters van Maria en Joseph in de Indonesische provincie.

Bij het Kapittel van 2013 werd zij gekozen tot de Algemene Overste van de Congregatie DMJ.

Na het Kapittel dat in Nederland plaatsvond, keerde Zuster Antonie in juni 2013 terug naar Java, Indonesië, om daar voorlopig afscheid te nemen van Mgr. Julianus Sunarka SJ, bisschop van Purwokerto en enkele andere priesters uit dit bisdom, omdat er nu eenmaal een andere taak op haar wachtte in Nederland.

“Ik voel me als ‘De kleine prins’¹”, zei Zuster Antonie bescheiden. Een nieuwe periode breekt aan in het leven van deze zuster.

Zuster voor de boeren

Medio 1996 woonde en werkte Zuster Antonie in de gemeenschap van Talun, Jogonalan, Klaten. Vaak bezocht zij haar burens. ‘Mijn burens waren arme boeren! Zij bewerkten geen sawa’s meer. Maar ze produceerden bakstenen’, vertelt Zuster Antonie. ‘De

sawagronden zaten vol met gaten, doordat de grond gebruikt werd voor het produceren van de bakstenen. De grond had daarmee zwaar geleden en het irrigatiesysteem was kapot gegaan’.

Deze situatie ging Zuster Antonie ter harte. Zij bedacht een plan om de boeren te helpen. Zij verdiepte zich in het organische landbouwsysteem van Karya Bina Tani Lestari, dat door de zusters in Wonosobo werd ingevoerd. Zij zocht ook contact met het secretariaat voor Landbouwers en Vissers (SPTN) en ngo’s in de landbouwsector. Met die nieuwe kennis startte zij een landbouwproject in Jambon, Jogonalan, Klaten. Daarnaast bewerkte Zuster Antonie, met steun van een aantal mensen, een stuk grond van 2.500 vierkante meter. Het harde werk werd rijkelijk beloond en het succes in Jambon trok de aandacht van boeren van de naburige desa’s. Zuster Antonie nodigde deze boeren uit om een begin te maken met organische landbouw. Langzaam maar zeker ontwikkelde het project zich. Dankzij dit initiatief ontstonden er twintig landbouworganisaties. De omzet was groot en de producten werden door de lokale markten opgeslurpt.

Uit het Indonesische tijdschrift *Hidup*.

Zuster met de zusters

Sinds Zuster Antonie tot Algemene Overste is gekozen, woont zij in het Moederhuis in Nederland, met haar - al oudere - medezusters. De gemiddelde leeftijd is 84 jaar. De jongste zuster is 71 jaar en er zijn drie zusters 100 jaar en ouder. In Indonesië ligt de gemiddelde leeftijd van de zusters op 42 jaar. 'Vanwege hun leeftijd kunnen bejaarde zusters niet meer worden gevraagd voor leidinggevende functies in de Congregatie. In

Nederland zijn er geen jonge zusters meer. Ik kon dus geen 'nee' zeggen tegen de benoeming', glimlacht Zuster Antonie. Het aantal zusters in Nederland ligt rond de zeventig. Al jaren is het aantal niet groter geworden. 'Ieder jaar overlijden er een aantal medezusters', vertelt Zuster Antonie.

Veel gemeenschappen en liefdewerken hebben de zusters in Nederland al los moeten laten. De huizen zijn opgeheven en de werken

overgedragen aan stichtingen, beheerd door niet-religieuzen. In mei 2013 moesten de zusters DMJ in Nederland hun klooster-bejaardenhuis in Nuland uit handen geven aan een stichting. 'Ja, dat kon niet anders', zegt Zuster Antonie.

'Ondanks hun leeftijd doen de oudere medezusters in Nederland nog wat ze kunnen voor elkaar en voor anderen. Er zijn er die immigranten begeleiden. Er werken ook zusters voor daklozen in Nederland. Er wordt naailes gegeven aan allochtone vrouwen enzovoorts, enzovoorts'. 'Religieuzen gaan nooit met pensioen'.

Klein met grote idealen

Op 7 juli 1820 richtte pastoor Jacobus Antonius Heeren de Congregatie op en daaruit ontstonden veel gemeenschappen en liefdewerken in diverse landen.

Tegenwoordig is de Congregatie aanwezig in twee landen, Indonesië en Nederland. In 1938 nodigde de apostolisch prefect B.J.J. Visser MSC de Dochters van Maria en Joseph uit om in Wonosobo – Java een missie te beginnen. De zusters wijdden zich aan het onderwijs voor dove kinderen en zo ontstond de Stichting 'Dena Upakara'. Tegenwoordig werken de Zusters PMY in de bisdommen Semarang, Purwokerto en Jakarta. Naast het pastorale werk, helpen de zusters ook arme mensen en gehandicapte kinderen.

Gezien de gemiddelde leeftijd van de zusters, ligt de toekomst van de Congregatie in Indonesië.

In Nederland wonen nu vier Zusters PMY, inclusief Zuster Antonie zelf.

Op Timor Leste doen weer drie andere Indonesische zusters pionierswerk.

'Het aantal zusters is niet groot, maar wij hebben grote idealen. Ik ben optimistisch en geloof dat onze Congregatie zich zal blijven ontwikkelen.

Zuster Antonie Ardatin, Algemene Overste DMJ, sinds mei 2013.

Door de uitdagingen zullen wij gedreven blijven en niet op onze lauweren gaan rusten' zegt Zuster Antonie met nadruk. <

¹ *De kleine prins*, (*Le petit prince*) is een bekend literair werk van Antoine de Saint-Exupéry (1900-1944). Dit moderne sprookje gaat over de ontmoeting van de auteur met de kleine prins. Wijs en relativerend zijn de mooie verhalen, die de prins vertelt over de planeet waar hij woont en de andere planeten die hij bezoekt. Heel subtiel worden, vooral wat betreft volwassenen, onder andere gezagsverhoudingen, menselijke relaties en solidariteit, kameraadschap en eenzaamheid, in een wat laconieke stijl aan de kaak gesteld, versterkt door 'naïeve' illustraties van de schrijver zelf. Dit in 1943 geschreven klassieke werkje is vanwege de hoge opvattingen van menselijke waarden ook voor deze tijd nog steeds van belang.

Algemene Oversten DMJ - deel 1

Anna Catharina van Hees – 1820-1825

Op 7 juli van dit jaar bestaat de Congregatie DMJ 195 jaar. In die jaren zijn er 16 Algemene Oversten geweest. Van Anna Catharina van Hees in 1820 tot aan Antonie Ardatin (sinds 2013). In deze nieuwe serie besteden we aandacht aan de Algemene Oversten die de Congregatie gekend heeft in bijna twee eeuwen DMJ.

door Zuster Veronie Franken

Biografie

Anna Catharina van Hees werd op 6 april 1768 in Oisterwijk geboren. Haar ouders, (Christianus van Hees en Anna Maria Couwenberg), kregen acht kinderen, die allemaal stierven op jonge leeftijd. Anna Catharina bleef als enig kind over.

Na op verschillende plaatsen in betrekking te zijn geweest, werd haar een stille, rustige betrekking aangeboden bij de heer Van de Ven in de Postelstraat te 's-Hertogenbosch. Daar kon zij zich meer bezighouden met haar

verlangen naar een dieper godvruchtig leven. Anna Catharina was toen 25 jaar. Zij zou 18 jaar bij Van de Ven blijven.

In maart 1802 koos zij Kapelaan Heeren tot haar biechtvader. Deze had al gauw door dat zij een rijk begenadigde vrouw was, een visionaire.

Later ging zij in 's-Hertogenbosch alleen op een kamer wonen in Het Muizenhol, een zijstraatje van de Markt. Ze verdeelde haar tijd tussen het gebed, het beoefenen van liefdeswerken en het onderwijzen van bekeerlingen. Hoe hoog zij bij de mensen stond aange-

11

>

De Markt in 's-Hertogenbosch ten tijde van Anna Catharina van Hees, door Gerardus Johannes Bos (Leiden, 1825-1898).

schreven blijkt uit het feit dat zij algemeen bekend stond onder de naam van 'Heilig Kaatje'.

Op het archief is een handgeschreven boekje van Kapelaan Heeren uit de periode september 1814 tot januari 1820 bewaard gebleven. Hieruit weten we dat Pastoor Heeren en Anna Catharina van Hees ascetische personen waren, die ook aan lichamelijke boetedoening deden. Net als Heeren geselt Anna Catharina zich drie keer per week, om zichzelf eraan te herinneren dat Christus voor de zonden van de wereld heeft geleden en is gestorven. Ook draagt ze een boetelijfje en een boetegordel. Ze heeft visioenen over het lijden van Christus en voelt de fysieke pijn die Hij gevoeld moet hebben. De 'Imitatio Christi', het navoelen van het lijden van Jezus, gaat bij haar zelfs zo ver dat ze jarenlang op vrijdag niet kan eten. Heeren is overtuigd van de echtheid van haar ervaringen en gelooft dat zij direct contact heeft met het hogere. Bij sommige van zijn beslissingen verzoekt hij haar of zij God om raad wil vragen.

Kapelaan Heeren was gegrepen door de grote armoede die in de stad heerste en deed er alles aan om de nood te lenigen, bijgestaan door vrouwen die kinderen opvingen en aandacht gaven aan oude vrouwen. Er ontstond ook een naaclubje waarvan de leden voor de arme kinderen kleding maakten. Anders dan de vrouwen uit het naaikransje, komt Anna Catharina niet uit de goeude burgerij.

Toen er behoefte ontstond aan een vaste plek voor dit werk, stuurde de Kapelaan deze dames naar Anna Catharina van Hees die – zo staat het beschreven in het archief – 'Met de grootste vreugde hen op nam in hare woning en ook in haren arbeid deelde'. Het waren ongeveer 15 vrouwen die in het jaar 1817 deze grote nood onder de bevolking wilden lenigen.

Ondertussen werkte de Kapelaan verder aan zijn plannen. Heeren was er van overtuigd dat dit liefdewerk van deze dames alleen door het oprichten van een Congregatie van Liefdezusters stand zou kunnen houden. Al in 1816 had hij de eerste stappen gezet en inlichtingen ingewonnen en langzamerhand kreeg het plan verder gestalte. Voordat de eerstelingen het Liefdehuis in de Choorstraat zouden betrekken, gingen zij eerst op bedevaart naar Kevelaer om de zegen van de Heer over dit grote werk af te smeken en de Congregatie onder de bijzondere bescherming van de Allerheiligste Maagd te stellen.

De bedoelde eerstelingen waren Anna Catharina van Hees, Petronella Dymphna Coppens, Catharina van Grinsven, Catharina J. Appelboom en Magdalena Louwaerts. 7 juli 1820, feestdag van Zoete Lieve Vrouw van Den Bosch, was uitgekozen om de Congregatie te beginnen. 'De vijf bedevaartgangsters communiceerden gezamenlijk in de kerk van de St. Jacobusparochie, gebruikten het ontbijt bij de heer van Grinsven en betrokken daarna in alle stilte hun nieuwe woning'.

Er werd geen enkele ruchtbaarheid aan deze stichting gegeven. Kloosters mochten niet opgericht worden, dus alles werd vermeden wat aan een klooster deed denken. De zusters droegen ook geen religieuze kleding en werden juffrouwen genoemd. (Zie ook: *De Heeriaan* (2013), 42, nr. 3, p. 18-20).

De patronen van de nieuwe Congregatie waren: Maria en Joseph, Johannes de Evangelist, (de apostel van de liefde) en Vincentius à Paulo.

Bestuursperiode

Na een week werd op 13 juli 1820 met algemene stemmen Anna Catharina van Hees tot Overste gekozen. Kapelaan Heeren voegde daar Catharina van Grinsven als eerste Assistentente en Petronella Dymphna Coppens

Kapelaan en later Pastoor Heeren

als tweede Assistentie aan toe. Op de feestdag van de H. Vincentius à Paulo (toen nog op 19 juli) werden de eerste twaalf oude hulpbehoevende vrouwen in het Gesticht opgenomen. Zij werden in de refter van de zusters feestelijk onthaald en door de Overste aan tafel bediend. Op 23 juli 1820 werd er een algemene Communie gehouden om God te bedanken voor de ontvangen gunsten en de vestiging van de Congregatie.

De Weleerwaarde Heer Heeren die door de Hoogwaardige Heer Vicaris tot Directeur van de Zusters werd aangesteld, bleef aan de jonge Congregatie zijn zorgen wijden.

Op 2 februari 1821 echter, werd hij tot groot verdriet van de zusters, benoemd tot Pastoor van Oirschot. Hij gehoorzaamde en

gaf de zorg voor de Congregatie over aan de Zeereerwaarde heer Molemakers, Pastoor van de Sint Jacob. Als Pastoor van Oirschot vergat Heeren zijn geestelijke kinderen niet en zoals uit zijn brieven blijkt, zette hij door wijze raadgevingen zijn bestuur der Congregatie zoveel mogelijk voort. Ook bezocht hij de zusters regelmatig en behartigde hun belangen.

Over het Bestuur van Moeder van Hees lezen wij, dat zij onder leiding van Pastoor Heeren de Congregatie met de grootste zachtmoedigheid bestuurde. Geen strenge verstervingen of boetedoeningen werden geëist, maar wel gehoorzaamheid, zelfverloochening en vooral liefde.

In Omnibus Charitas

Vanaf het begin van de Congregatie was Vincentius à Paulo dus een van de Patronen van de Congregatie. Op 19 juli 1823 kon Pastoor Heeren niet bij de zusters zijn om dit feest met hen samen te vieren. Hij schreef een prachtige brief aan de 'Waarde Moeder en zusters'.

In het boekje: 'De wortels, de twijgen en de vruchten van de boom', dat in 2013 verscheen en geschreven is door dr. Charles Caspers en prof. dr. Kees Waaijman o.carm. wordt deze brief besproken. Pastoor Heeren begint met: 'Ach, mocht mij die liefdevolle en overstromende geest van de heilige Vincentius vervullen, om dat zelfde vuur dat hij zo veelvuldig heeft weten te ontsteken, ook in uw harten te doen branden. Liefde waren zijn woorden, liefde waren al zijn werken. Om aan de liefde tot God en zijn medemens alles te geven wist hij alles te putten uit de liefde die hem eigen was. Zijn liefde wist alles te bedekken om anderen goed te doen en op te bouwen, maar ook alles te vergeten wat de liefde in hem zou kunnen kwetsen en uitdoven ...'

Deze lofzang op de liefde gaat nog even door, maar dan komt een apart woordje voor de Overste, voor Anna Catharina dus: 'Mag ik daarom, eerwaarde Moeder, mag ik u iets meer zeggen dan de anderen? U bent immers Moeder! En kan een Moeder wel zonder moederliefde zijn? Nee, zeker niet! De liefde is eigen aan een moeder. Ik moet en kan bij u dan ook liefde veronderstellen. Daarom vertrouw ik er ook op dat u met Gods hulp op voorspraak van Vincentius zult bewerkstelligen wat ik niet vermag of waardig ben te bereiken. U bent immers Moeder en zult eens door de geest van liefde de liefde in de harten van uw kinderen baren. Met liefde zult u onderwijzen en onderrichten, met liefde zult u voorgaan en stichten, met liefde zult u lijden en dulden, met liefde zult u waken en bidden.....'

Bidprentje (voor- en achterkant)

Door Kees Waaijman wordt dan prachtig uitgedrukt in hedendaagse taal wat van de Overste wordt verwacht:

Ten eerste, als moeder zal zij, wanneer de tijd daarvoor rijp is, door de geest van liefde de liefde in haar kinderen, de zusters, baren. Met andere woorden: bij de zusters de geboorte van de liefde in hun harten bevorderen, ja zelfs wekken.

Ten tweede, zij kan de zusters onderricht geven in de liefde. Dat is haar opdracht. Het is een unieke kans de liefde die reeds in hen aanwezig is, uit te diepen en te verstevigen.

Ten derde, zij kan door haar voorbeeld voorleven wat liefde is en zo de zusters opbouwen als persoon maar ook als gemeenschap.

Ten vierde, zij kan de passieve kanten die vastzitten aan de liefde, voorleven. Liefde is altijd verbonden met pijn en geduld. Zij heeft als opdracht met liefde deze pijn te lijden en de lange duur te verdragen.

Ten vijfde, zij heeft als opdracht in liefde te waken en te bidden. Wie leiding geeft, staat vaak alleen en draagt haar zorgen eenzaam de nacht in. De moederliefde zal dit wakend en biddend doorleven. Zij zal in vertrouwen aanvoelen dat in de liefde en in het hart van God dat allen omvat, de moederliefde beloond zal worden. Haar eenzaamheid zal doorbroken worden, doordat zij ooit alle harten als beloning zal ontvangen.

Op deze wijze ontvouwt Pastoor Heeren de moederliefde die hij bij de Overste veronderstelt: 'Gij zijt immers Moeder'(...)

Als wij kijken naar de manier waarop Anna Catharina leiding gaf aan de zusters en aan de Congregatie, dan kun je zeggen dat zij als Algemene Overste de liefde heeft uitgedragen. En nu, na 195 jaar, luidt het motto nog steeds In Omnibus Charitas, in alles de Liefde.

Diep betreurd door de zusters overleed Anna Catharina van Hees, de eerste Algemene Overste van de Congregatie op 14 februari 1825 op 56-jarige leeftijd.

De Congregatie telde toen tien leden, twee daarvan waren novice.

Noviciaat (postulanten)

De eerste postulante sinds 7 juli 1820 was Maria Lamberta van Grinsven. Zij trad in het noviciaat op 21 november 1821. Zij was een zus van Catharina van Grinsven.

Op 14 februari volgde Catharina Bolsius, één van de vrouwen die vanaf 1917 als naaivereniging bij elkaar kwamen. Twee en half jaar na de stichting mochten de vijf eersten 'na volbrachten proeftijd' op 4 november 1822 de H. Geloften afleggen. Met het oog op de tijdsomstandigheden geen eeuwige geloften, maar voor de tijd dat de zusters in het klooster verbleven.

25 november 1822 trad Maria Teurlings in. Omdat er al een Maria was, was zij de eerste zuster die een religieuze naam kreeg; Maria Vincentia. (Vanaf die tijd kregen alle zusters 'Maria' voor hun kloosternaam). Op 18 januari 1824 werd Zuster Maria van Grinsven tot de H. Professie toegelaten.

Bij het eeuwfeest van de Congregatie op 7 juli 1920 zongen de zusters het volgende lied:

KLAAGZANG¹
opgedragen aan het Voorgeslacht.

Wijze: 'O Schitterende kleuren' etc.

O Schitt'rende daden van 't voorgaand Geslacht,
Hoe drong thans uw roem tot ons door!
Hoe klopt ons het harte van vreugd en ontzag,
Hoe zingen we U luide in koor!
Wij prijzen den Stichter, de Moeder, de Vijf,
Die 't eerste betraden dit klooster-verblijf,
Wij zingen hun lustig ter eer. (bis)

Maar nimmer, och, zocht ge den ijdel roem:
Dés bleef uw herinnering zoo vaag!
Geen beeldje vertelt ons: Hoe zaagt gij er uit?
Ach! Nimmer beantwoorde vraag!
Waart lang gij of kort, waart ge bruin, zwart of blond?
Of mager-en-beenig of mollig-en-rond?
Uw ogen olijf, zwart, of blauw?

En Gij, Heilig Kaatje, zoo dikwijls geroemd,
Dat niets meer van u toch bestaat!!!
Geen beentje van teentje of wervelkolom,
Niets, niets, dan Uw woord en Uw daad.
Verdwenen Uw grafsteê, uw doodseer gekrenkt
Verstrooid is Uw asch en met vreemde gemengd,
Verdwenen de toets voor Uw staat.

Neen, neen, wij doen, beter, bewaren ons beeld
En doen dit de nazaat cadeau.
Het kerkhof te Hintham bewaart ons gebeent²,
Al was 't met ons heiligheid zoo-zoo.
Toch eeren we Uw Duister, o roemrijk Voorheen:
Hierboven is Luister voor 't Duister beneên;
Dat strekke ons allen tot troost.

¹ Klaagzang, slaat op het feit dat niemand weet hoe Anna Catharina van Hees eruit heeft gezien tijdens haar leven.

² Van Anna Catharina is geen gebeente bewaard gebleven. Zij was begraven op het Sint Janskerkhof, aan de overkant van de Choorstraat. Na de oprichting van het eigen kloosterkerkhof in Nuland in 1952, zijn de meeste zusters DMJ daar in de loop der jaren (her)begraven. Anna Catharina kreeg er een symbolisch graf.

Ramen van de kapel deel 1 van 8

Bij het binnengaan van de kapel van de Zusters van de Choorstraat valt het grote aantal ramen op. Er schijnt veel licht naar binnen. Op de begane grond, in de zijbeuken, bevinden zich ramen, op de verdieping van de tribunes ook. Zelfs hoog in het schip zien we een hele lichtbeuk, net onder de gewelven. Deze vensters zijn in 1963 voorzien van nieuw gebrandschilderd glas-in-lood naar een ontwerp van Johannes-Baptist Lambert Simon (1909-1987), uitgevoerd door de firma Lelieveld uit 's-Hertogenbosch.

Bij het betreden van de kapel zien we aan de oostzijde, in de verte, de apsis met drie heel hoge, smalle vensters met gebrandschilderd glas. Meteen vallen in het middelste raam de felgele omhoogschietende lichtflitsen op. Je vraagt je af, wat is daar aan de hand? We wilden er meer van weten en hebben het onderzocht. Nu zullen we achtereenvolgens, in acht delen, de figuratieve ramen van de kapel bespreken. Als eerste het noordertranseptraam.

door Ton Vogel

Raam in het noordertransept

In de kapel zien we ramen met voorstellingen van Bijbelse taferelen aan de vier uiteinden van de kruisvorm:

1. In het grote raam van het noordertransept;
2. In de drie smalle hoge vensters in de apsis, aan de oostzijde;
3. In het raam van het zuidertransept;
4. In het raam boven het orgel aan de westzijde van de kapel.

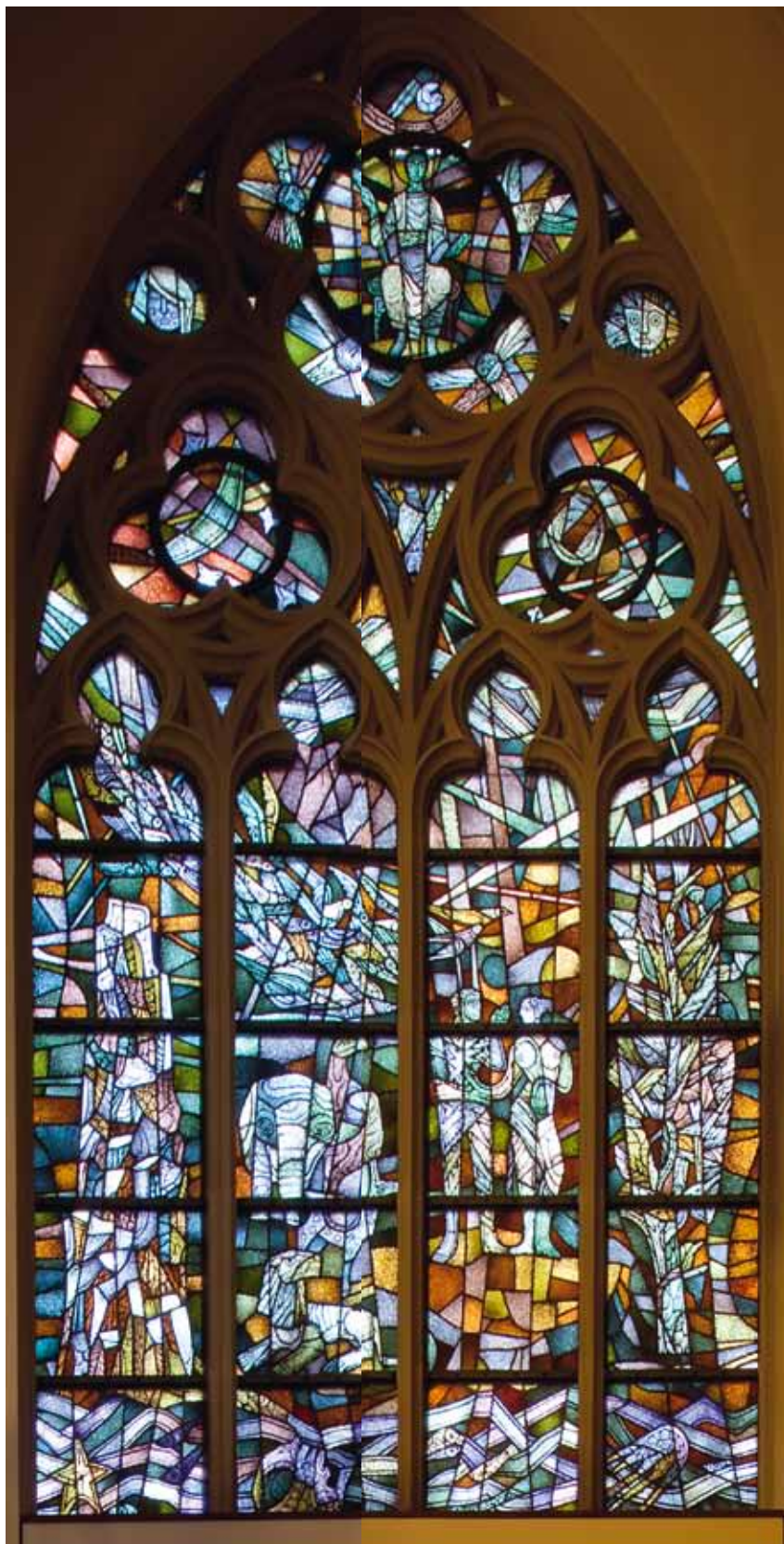
Vandaag kijken we naar het grote raam in de dwarsbeuk, het transept, op het noorden. Hoe is het verdeeld? Boven in het spitsboograam zien we de oculus¹, het oog, met daaromheen vijf lobben. Vanaf de onderzijde van het raam reiken vier lancetten omhoog en daarboven nog twee oculi met drie lobben. Door de tracering heeft de architect een mooie verdeling bedacht, maar die is moeilijk in te vullen door de glazenier. Hoe is hem dat toch gelukt?

Dit raam zien we helaas niet als we in de kapel zitten. Er valt nooit zonlicht doorheen.

Het zangkoor staat wel op een gunstige plaats om het te bestuderen, maar de koorleden letten op de dirigent en op notenbalken in de zangbundel. Omhoog kijken ... dat komt er niet van. Daarom doen we het nu, aan de hand van foto's.

Genesis

In het boek Genesis staat beschreven hoe hemel en aarde zijn ontstaan. Licht en donker, land en water, planten en dieren en tenslotte de mens. De evolutie van alle leven op aarde is in zes dagen geklaard: een prachtig verhaal, met een hoog literair gehalte. De vertellers maken het niet ingewikkeld, de systematiek en de samenhang zijn helder. Er is nu een reden om de week te verdelen in zeven dagen en op de zevende dag te rusten. Het verhaal kent veel implicaties, waarover al eeuwenlang gediscussieerd wordt. In het raam van Lambert Simon zien we verschillende beelden, maar het is nog geen verhaal, we kunnen zelf interpreteren.

Het raam in
het noorder-
transept in
zijn geheel.

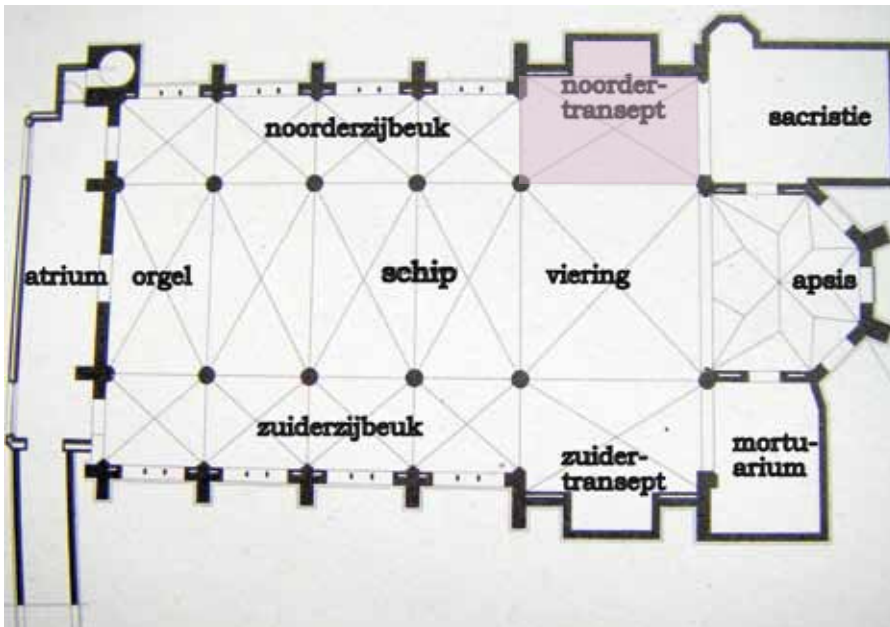
Drie-eenheid

Wat zien we in de bovenste lob boven de oculus? Je moet wel heel opmerkzaam zijn om de vingernagels te ontdekken: vier vingers, twee gestrekt en twee gekromd. Deze hand is het symbool voor Gods scheppende daad, vanuit het heelal volbracht. God de Vader. Het firmament, het uitspansel, de kosmos, wordt weergegeven door de halve boog onder de hand. Daaronder, op een zetel, in de oculus, zien we een persoon: de Logos (het Griekse begrip voor Woord). Hiermee wordt de tweede persoon van de Drie-eenheid bedoeld. De baardloze figuur die daar zit, heeft twee handpalmen naar ons toegekeerd. Het scheppingsverhaal in het eerste boek van het Oude Testament, krijgt door deze zichtbare persoon een directe verbinding met het Nieuwe Testament. Het Johannes-evangelie begint zo: 'In het begin was het Woord, het Woord was bij God en het Woord was God. Het was in het begin bij God. Alles is erdoor ontstaan en zonder dit is niets ontstaan van

Gods hand.

wat bestaat. In het Woord was leven en het leven was het licht voor de mensen' (Joh.1:1-4). Links en rechts van de Logos, in vier lobben, zien we engelen, hemelse geesten, boodschappers. Deze allegorische figuren staan ook voor de eerste vier dagen van de schepping. Onder de Logos, in een driehoekje, is de duif aanwezig, met een nimbus rond het kopje, verwijzend naar 'Gods geest die over het water zweefde' (Gen.1:2). Nu is de Drie-eenheid compleet. In de Christelijke beeldentaal, ook bij iconen, wordt het mysterie van de Drie-eenheid vaak op deze manier verbeeld.

Plattegrond kapel Moederhuis DMJ. Met viering wordt hier bedoeld een bouwkundige viering, zijnde de ruimte tussen vier zuilen onder de dakruiter (klokkentorentje).

Logos, engelen, zon en maan

Dag en Nacht

Twée oculi, met elk drie lobben, bevatten schitterende, kleurrijke ruitjes die het heelal aanduiden, met stralende sterren en andere hemellichamen. Aan de linkerkzijde daarvan, in een ronde vorm, is een vrouwenhoofd zichtbaar, daarmee wordt de maan bedoeld. Die geeft niet zoveel licht, heeft de ogen gesloten, ze verlicht de nacht, met een zwak schijnsel. Maar de zon, aan de andere kant, weergegeven als een mannenhoofd, heeft de ogen open en schenkt ons veel daglicht. Het verhaal luidt als volgt. 'God zei: 'Er moeten lichten aan het hemelgewelf komen om de dag te scheiden van de nacht. Ze moeten de seizoenen aangeven en de dagen en de jaren, en ze moeten dienen als lampen aan het

hemelgewelf, om licht te geven op de aarde. En zo gebeurde het. God maakte de twee grote lichten, het grootste om over de dag te heersen, het kleinere om over de nacht te heersen.' (Genesis 1, 14-16).²

De duif met aureool

Hemel en Aarde, Flora en Fauna

Onder de hemelgeesten en de flitsende lichtschichten in het raam zien we de rest van schepping. Wat een wervelende kleuren van

De bergen en de dieren

de wateren boven en onder, met daartussen links de bergen met verschillend getinte stolingsgesteenten die opgestapeld lijken. Uit de waterpartij boven, de wolkenmassa, zwenkt een zwerm vogels in de richting van de aarde. Op de aarde zijn behalve de oermensen ook verschillende dieren te onderscheiden, in het tweede lancetraam. Boven de zwaargewicht, de olifant, torent een fraaie roofvogel uit. Er komt in de Bijbelse scheppingsverhalen echt geen olifant voor, maar elke kunstenaar heeft in de katholieke traditie, een redelijke vrijheid. Naast de olifant richt een reptiel zich op, het lijkt een komodovaraan, met de kop naar links. Daaronder een lam dat naar rechts kijkt. En geheel onder zien we een katachtig dier, dat koninklijk, hooghartig, zijn blik werpt over de savanne of ... op Adam die alle dieren hun naam heeft gegeven. Aan de onderzijde, over de gehele breedte van het raam, spartelen vissen in het water, beweegt er een kwal, een vette paling, een zeeslang. Ligt er nog een schelp tussen de wieren en algen?

In de volgende aflevering gaan we in op de verhalen rond de schepping van de oermensen. Adam en Eva zijn in het derde lancetraam prominent aanwezig. <

¹ Oculus = klein rond venster

² Alle Bijbelcitaten: De Nieuwe Bijbelvertaling 2004

De zeedieren. (foto's: Tom Croes)

Pelgrim word je onderweg deel 1 van 4

Redenen voor mensen om een bedevaart te ondernemen, kunnen zijn om over een hogere waarheid, God, of het leven zelf na te denken; om respect te betuigen; om inspiratie te verkrijgen; om tot bezinning te komen; om een poosje afstand te nemen van een hectisch dagelijks bestaan; om 'de ervaring'; 'om er geweest te zijn'; of om andere mensen te ontmoeten. Nog altijd worden bedevaartsoorden druk bezocht, er lijkt zelfs een revival. Dr. Charles Caspers, wetenschappelijk secretaris van het Titus Brandsma Instituut, schreef – naast vele andere werken, zoals *De wortels, de twijgen en de vruchten van de boom* – veelvuldig over bedevaartplaatsen. Zelf liep hij als zeventienjarige de *camino*¹. In 2010 verscheen, naar aanleiding van het Heilig Jaar, hierover een artikel van zijn hand.

door Charles Caspers

22

Bijna een halve eeuw geleden, kort na het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965), werd in een groot deel van de wereldkerk de 'santenkraam' opgeruimd. Kerken werden ontdaan van beelden en schilderijen. Allerlei vrome praktijken, zoals het bidden van de rozenkrans en het brengen van eerbetoen aan het H. Hart van Jezus, waren uit de tijd, ze waren iets geworden voor 'ouderwetse katholieken'. Hetzelfde gold voor bedevaarten. Zo heeft ons land veel Gerardus Majella

vereerders gekend, die graag pelgrimeerden naar Overdinkel, Weebosch en Wittem. Maar die pelgrims werden steeds ouder en grijzer en elk jaar minderde hun getal. De nieuwe wind die door de wereldkerk woei, en in het bijzonder door Nederland, doofde de devoties en deed het bedevaartwezen verschrallen.

Toch behielden de grote bedevaarten waarmee de westerse christenheid al in de vroege middeleeuwen vertrouwd was – die naar

Rome, Jeruzalem en Santiago de Compostela – een zekere status en aantrekkingskracht. Met name Santiago – dat dit jaar extra in de belangstelling staat vanwege een *año santo* omdat de feestdag van de H. Jacobus, 25 juli, op een zondag valt – kon zich vanaf ca. 1975 verheugen op een toenemende stroom pelgrims, jong en oud, en die stroom houdt nog altijd aan.

Waarom nou net Santiago, en waarom nou net toen? En waarom is Santiago nog altijd zo populair, bijna allemaal kennen we wel iemand die ooit naar die heilige plaats in noordwest Spanje is gewandeld of gefietst of dat binnenkort gaat doen? Het precieze antwoord op deze vragen weet ik niet, wel wil ik hier wat factoren noemen die hebben bijgedragen aan de populariteit van de pelgrimage naar het graf van de H. Jacobus.

In de jaren zestig kwam in West-Europa het massatoerisme op. Elke zomer reden talrijke Nederlandse gezinnen in hun Ford Cortina, de kofferbak vol met aardappelen, naar Italië. Spanje kwam ook in het vizier, maar bij veel Nederlanders en andere ingezetenen van democratische landen drukte het geweten op de rem. Daarginds was immers dictator Franco aan het bewind, en met zo'n land doe je geen zaken. In 1973 gaf Franco echter de regeringsmacht uit handen en in 1975 overleed hij. Spanje was een democratie geworden, en daarmee waren voor Nederlanders en andere Europeanen de remmen eindelijk los om het land te bezoeken, te bestuderen en te bewonderen.

Met zo'n dertig reisgenoten is schrijver dezes al in 1971 (ook een *año santo*) vanaf de Franse Pyreneeën naar Santiago gelopen. Dat was indrukwekkend. Buiten enkele grote steden, zoals Burgos en Leon, en buiten de grote autowegen had je de ervaring niet alleen in een ander land, maar ook in een andere

tijd terecht te zijn gekomen. De natuur was stralend groen, de lucht buitengewoon zuiver, overal kronkelden slangen, kwaakten kikkers en riepen uilen hun somber geluid. In de dorpen kwamen de vrouwen samen bij de pomp en de mannen in *el bar*. Je zag manke en gebochelde mensen, veel meer dan bij ons, en af en toe een Spaanse schone, ongekend in ons klompenland. Als pelgrim werd je vriendelijk begroet, 'bid voor mij in Santiago', en een glaasje *vino tinto* kostte maar één peseta. Onderweg ontmoette je Spaanse pelgrims die 's avonds zongen en gitaar speelden (en wijn dronken).

Ondanks het feit dat de route naar Santiago in de afgelopen decennia enigszins is gedomesticeerd – met officiële herbergen voor pelgrims, en erkenning van de *camino* als Europees monument – heeft deze pelgrimage nog altijd de faam van een overgang naar een andere tijd en een andere wereld. Anders gezegd: pelgrims lopen of fietsen vooral naar Santiago om los te komen van wat hen bindt in het hier en nu. Het fysieke reisdoel, het graf van de H. Jacobus, is minder belangrijk dan de reis zelf. Stel, plotseling wordt bekend gemaakt dat in Santiago een andere apostel begraven ligt, of een andere heilige, of helemaal geen heilige, dan zou dat op de meeste pelgrims nauwelijks indruk maken. Dit is een verschil met andere bedevaarten,

zoals Lourdes. Ook hier is het 'loskomen' van de beslommeringen in het hier en nu van wezenlijk belang, maar voor veel pelgrims is het verblijf in Lourdes en het deelnemen aan de gezamenlijke gebedsoefeningen (al geldt dit laatste minder voor Nederlandse pelgrims) belangrijker dan het afleggen van de reis.

In de jaren tachtig en negentig legden opmerkelijk veel senioren de *camino* af (vaak deden ze daar enkele jaren over, elk jaar een deel van de route). Dat is nog altijd het geval: wat heerlijk om de wereld van de carrière-jagers te verlaten en fier naar Santiago te lopen voordat de ouderdom echt begint te knagen. Vooral in het nieuwe millennium pelgrimeren echter ook veel jongeren, zoals ikzelf en de Spaanse zangers en gitaarspelers dat in 1971 al deden. Waarom doen zij dat, inmiddels leven we immers in het postchristelijk tijdperk? Senioren laten hun mentale ballast los omdat zij stilaan de balans van hun leven willen opmaken, de *meditatio vitae et mortis*, maar jonge mensen sjouwen niet zoveel ballast mee, zij hebben het grootste deel van hun leven nog voor zich. De verschillen zijn duidelijk, maar toch kunnen jong en oud vanuit eenzelfde motivatie en inspiratie op pelgrimage gaan. Een ervaring van de pelgrims is dat zij, zoals gezegd, (tijdelijk) loslaten wat hen bindt aan het hier en nu. Dat is natuurlijk heel verschillend voor jong en oud. Het loslaten is echter geen doel op zich maar staat in functie van iets anders: jezelf openstellen voor wat komen gaat, al weet je niet precies wat dat is. De te verwachten levensduur speelt hierbij geen rol.

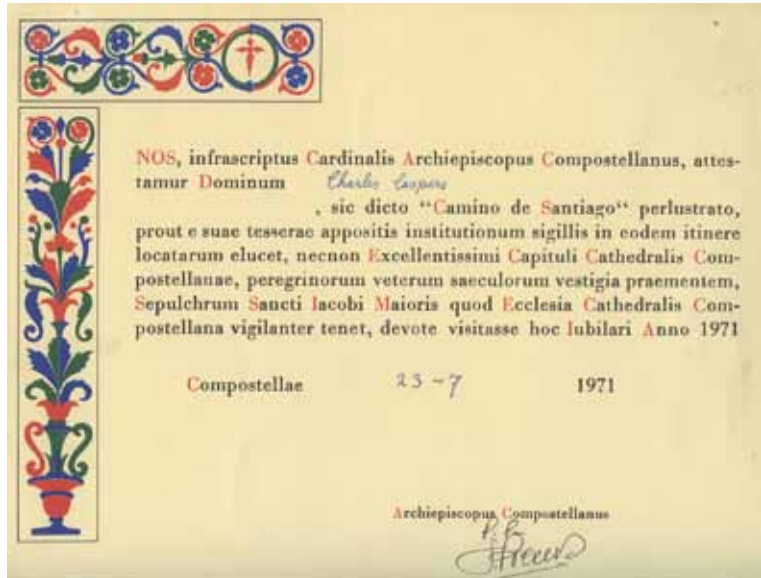
Een bekend gezegde binnen het bedevaartwezen is 'pelgrim word je onderweg'. Hiermee wordt bedoeld dat het pelgrimeren ook of vooral een passieve kant heeft. Al bereid je jezelf nog zo goed voor, al schenk je al je aardse bezit weg, al leg je nog zo'n grote afstand af, al loop je erbij als de H. Jacobus zelf, dan

Paspoort en oorkonde
Charles
Casper

nog ben je maar een halve pelgrim. Een héle pelgrim ben je pas als je de ervaring hebt dat er iets voor je, of in je, veranderd is, mede omdat je jezelf daarvoor hebt kunnen openstellen. In vroeger eeuwen kwam die ervaring vaak overeen met een groter godsvertrouwen, en werd ze verwoord met het idioom uit de christelijke traditie. Tegenwoordig, nu veel pelgrims niet meer tot een kerkgenootschap behoren en/of niet meer geloven in (een persoonlijke) God, wordt deze ervaring meer seculier verwoord. De sleutelwoorden van de Europese genootschappen die in 2010 de estafette tochten naar Santiago organiseren, zijn: 'solidariteit, gastvrijheid en tolerantie'.

Tot slot een vraag die vaak gesteld wordt over de 'echtheid' van de pelgrimage naar Santiago: er gaan zoveel mensen naar Santiago, onder hen ook toeristen, avonturiers, nieuwsgierigen en gewone 'meelopers'. Dat zijn toch niet allemaal pelgrims? Inderdaad, niet iedereen die zich bij Sint Jacob meldt is een pelgrim, dat was in de middeleeuwen ook al zo. Toch is het niet aan ons om de echte pelgrims te onderscheiden van de onechte.

Pelgrim word je immers onderweg, zo iets valt buiten de registratie.

Voor meer informatie, zie de website van het Nederlands Genootschap van Sint Jacob, www.santiago.nl <

¹ Pelgrimstocht naar Santiago de Compostella.

Bron:

- Dit artikel verscheen eerder in *RKkerk.nl*: blad van de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland (2010), 8, p. 292-293. Met toestemming van de auteur hier nogmaals gepubliceerd.

25

Bedevaart (of pelgrimage)

Een bedevaart (of pelgrimage) is een (pelgrims)reis naar een bedevaartsoord die een bijzondere betekenis heeft binnen een religie. Het kan zijn dat de plaats verbonden is met de stichter of een heilige van een religie, of op een andere manier een belangrijke plaats inneemt in de geschiedenis van een religie. Ook kan het een plaats van een openbaring, een verlichting of een religieus bovennatuurlijk wonder zijn.

In de katholieke traditie betreft een bedevaart een reis naar een plaats waar een heilige wordt vereerd, of waar er volgens ooggetuigenverslagen verschijningen hadden plaatsgevonden, meestal van Maria, een engel of een heilige. Andere plaatsen werden bekend vanwege een of meer gevallen van wonderbaarlijke genezingen, stigmata, een 'hulend' beeldje of andere verschijnselen, die mensen bovennatuurlijk voorkwamen.

Voorbeelden van belangrijke bedevaartplaatsen in het christendom zijn Rome (het Vaticaan), Fátima, Lourdes, Scherpenheuvel, Jasna Góra, Rocamadour, Santiago de Compostella, Kevelaar, Collevalenza, Assisi, Banneux, Medjugorje, Jeruzalem en Bethlehem.

ACTUALITEITEN

Sluiting van de Matteüskerk in Eindhoven

door Zuster Joantini Kolfschoten

Zoals overall in ons bisdom worden ook in Eindhoven kerken gesloten. Er blijven twee basiskerken over: in Noord de Petruskerk en in Zuid/Binnenstad de Joriskerk. Alle andere parochies horen bij een van deze twee kerken. Meerdere kerken moeten hierdoor hun deuren sluiten. Op 9 juni 2013 gold dat voor de Matteüskerk. Omdat ik 20 jaar als vrijwilligster in de parochie heb mogen werken, kreeg ik van het parochiebestuur de uitnodiging hierbij aanwezig te zijn. Van die uitnodiging heb ik graag gebruikt gemaakt. Zuster Annecathrine had me beloofd mee te gaan. Intussen was ze in het bestuur gekozen, maar het ging wel door. 'Beloofd is beloofd', zei ze.

26

Ruim op tijd waren we in Eindhoven, maar de kerk was open en er was al veel bedrijvigheid. Op de omloop van de kerk waren veel foto's te zien van belangrijke gebeurtenissen vanaf het begin. De kerk is met Kerstmis 1972 in gebruik genomen en bestond dus 40 jaar. Er waren foto's van de bouw en de acties van parochianen om het benodigde geld bijeen te brengen. Vooral het jongerenkoor was hierin actief. De koorleden van toen, intussen geen jongeren meer, hebben nog steeds contact met elkaar. Ze zongen enkele liederen tijdens de sluitingsviering.

Voorgangers waren de laatste pastor, de pastor van de Petruskerk en de eerste pastoor die de bouw nog heeft meegemaakt. Deze laatste hield ook de overweging. Ons Matteüskoor zong prachtig meerstemmig de Missa Brevis. Ook het dameskoor was met een lied vertegenwoordigd. Ik voelde me weer helemaal thuis, of ik niet weg was geweest, terwijl er intussen wel 12 jaar overheen gegaan was. Na de viering was er ontmoeting op de omloop met koffie, door parochianen gebakken lekkers en een drankje en een hapje. Veel bekende gezichten en verhalen, want de kerk

was bomvol. Een fijne ontmoeting! Een goede vriendin nodigde ons uit voor een kleine lunch, gezellig buiten met nog meer bekenden. Zo konden we weer gesterkt naar huis.

Voor veel mensen was het een zware dag. In de kerk waar je gedoopt bent, gevormd en getrouwd, liggen heel veel herinneringen. Er was een hechte gemeenschap. Er moet weer iets heel nieuws worden opgebouwd. Een van de parochianen maakte een mooie pentekening van de kerk. Er kwam ook een boekje met

herinneringen van parochianen. Ook mij werd gevraagd mijn herinneringen op te schrijven. In die 20 jaar is veel gebeurd. Er is veel opgezet waaraan ik heb mogen meewerken, zoals gespreksgroepen, bezoekwerk, avondwaken en nog zoveel meer. Redenen genoeg om dankbaar te zijn hieraan te hebben mogen meewerken en daartoe de kans te hebben gekregen vanuit onze Congregatie. Voor alle parochianen hoop ik dat ze zich elders weer helemaal thuis zijn gaan voelen, zoals ik me thuis heb gevoeld bij hen in de Matteüs. <

Zuster Engelmunda (bijna) 102 jaar

27

Op 12 januari van dit jaar werd Zuster Gaudeta Hamers 100 jaar jong. Daarmee is ze de derde in de rij van (nog in leven zijnde) Zusters DMJ van 100 jaar en ouder! Zuster Antonio Verspagen (102 jaar) en Zuster Engelmunda Maas (101) gingen haar voor. Tot onze grote schrik is er over de 100ste verjaardag van Zuster Engelmunda niets gemeld in de Heeriaan. Dat is spijtig en daarom plaatsen we alsnog de tekst die op 10 april 2013 in het Brabants Dagblad verscheen. Onze welgemeende excuses.

Redactie Heeriaan

Zuster Engelmunda Maas 100 Jaar

NULAND – Zuster Engelmunda Maas viert vandaag haar honderdste verjaardag. Geboren in Best, is ze nu al meer dan 80 jaar bij de Congregatie Dochters van Maria en Joseph. Sinds 1999 woont ze op St. Jozefoord in Nuland. De zuster is altijd werkzaam geweest in de keuken en had de leiding over andere koks. <

ACTUALITEITEN

Zuster Gaudeta – 100 jaar

Uit het Brabants Dagblad d.d. 13 januari 2015:

Zuster Gaudeta Hamers 31 jaar in Indonesië gewerkt

Zuster Gaudeta Hamers vierde gisteren haar honderdste verjaardag. De eeuweling trad in 1938 in bij de Congregatie Dochters van Maria en Joseph. Nu woont ze in Jozefoord in Nuland. In Sint-Michielsgestel werkte ze op het Doveninstituut met dove meisjes, die ze leerde praten en handwerken. In 1950 vertrok ze naar Indonesië en werkte ze 31 jaar in Wonosobo om hetzelfde te doen als in Gestel, maar dan met oudere meisjes. Na 31 jaar kwam ze voorgoed terug naar Nederland en hier woont ze nu alweer 33 jaar. In 1981 kwam ze in het moederhuis van de Congregatie in Den Bosch terecht. Toen ging ze handwerkles geven in verpleeghuis de Grevelingen. In Jozefoord gaat ze nu nog elke week naar de handwerkmiddag, die door afdeling Welzijn & Recreatie wordt gehouden. Zuster Gaudeta houdt van gezelligheid en is graag onder de mensen. <

Zuster Gaudeta met de missionarissen uit Indonesië.

Jaar van het Godgewijde Leven

deel 1 van 2

Van 29 november 2014 tot en met 2 februari 2016 wordt het 'Jaar van het Godgewijde Leven' gehouden om meer aandacht te besteden aan het religieuze leven binnen de Kerk. In deze periode valt ook het feit dat het 50 jaar is na de promulgatie¹ van *Perfectae Caritatis*, oftewel, het decreet van het Tweede Vaticaans Concilie over het religieuze leven.

Er zijn de volgende drie doelstellingen:

1. Het recente verleden in dankbaarheid herinneren;
2. de toekomst met hoop te omarmen;
3. het heden met passie te beleven.

door Theo Bos (Pastor Moederhuis DMJ)

2015: Het Jaar van het Godgewijde Leven, is dus eigenlijk al in 2014 begonnen.

De opening was op de 1e Adventszondag 2014, en zal eindigen op de kerkelijke feestdag van Maria Lichtmis, 2 februari 2016.

De Congregatie voor de Instituten van het Gewijde Leven en de Sociëteiten van het Apostolisch Leven, (een hele mond vol) heeft als gedachte hierbij om aan het godgewijde leven meer aandacht te besteden. Ze wil mensen, binnen en buiten congregaties en orden, aanzetten tot een gemeenschappelijke overweging van het religieuze leven, in het licht van het Evangelie. Daartoe worden tal van activiteiten ontwikkeld en tevens wordt gevraagd, er ook in diverse vieringen aandacht

aan te willen schenken. In de vieringen in het Moederhuis zal dat zeker gebeuren, onder andere in gebeden, overwegingen en in het aansteken van de kaars, die vanuit de KNR de geloofsgemeenschappen is toegezonden. Ook in de geloofsgesprekken in het Moederhuis zal dit thema een onderwerp gaan worden.

Op die kaars, en ook op de documenten die met dit thema van doen hebben, staat het logo dat erbij hoort: (ik citeer) 'de duif ondersteunt met haar vleugel een veelzijdige wereld, terwijl ze op de wateren drijft van waaruit drie sterren opstijgen, beschermd door de andere vleugel. Daarin erkent men de blijvende werking van de Geest die dankzij allerlei soorten van charisma's in de loop van de eeuwen de rijkdommen

ACTUALITEITEN

ontvouwt van het beoefenen van de religieuze raden. En zo wordt altijd het geheim van Christus tegenwoordig gesteld in kerk en wereld, in tijd en ruimte'. (Uit: Vita Consecrata 5). Naast de duif staan de woorden: Evangelica, Prophetia en Spes: met als uitleg (onder het water): 'Het Godgewijde Leven in de kerk vandaag is evangelisch, profetisch en hoopvol'.

Zoals in de inleiding al geschreven staat, kent het themajaar als concrete doelstellingen: 1. de dankbare herinnering aan het recente verleden, 2. de toekomst met hoop omarmen en 3. het heden met passie beleven.

Wat betreft het verleden: vanuit mijn colleges Kerkgeschiedenis weet ik me nog te herinneren dat de Ned. R.K. kerk in meerdere perioden, en over langere tijd verspreid, echt heel veel mensen, die godgewijd leefden, heeft gekend. Er was ooit een tijd, ik weet de cijfers helaas niet meer heel precies, dat van elke tien personen wereldwijd, die godgewijd leefden, er zeker één persoon vanuit Nederland afkomstig was.

Ons land was toen, misschien oneerbiedig gezegd, maar zeker niet zo bedoeld, een soort 'hofleverancier' van roepingen voor het religieuze leven. Nederland heeft, zo wordt dat ook wel genoemd, drie perioden van een dergelijk 'Groot Missie-Uur' gekend. De laatste was van +/- 1915 - 1940. (Er is zelfs een boek over geschreven: *Het Groote Missie-Uur 1915-1940* van J. Roes, Bilthoven: Amboboeken, 1974).

In de eerste helft van de 20e eeuw, de periode van het Rijke Roomse Leven, bepalen kloosterlingen mede het straatbeeld in ons land. Door hun habijten zijn ze herkenbaar voor andere burgers. Ze verzorgen een aanmerkelijk deel van het maatschappelijk leven: ziekenhuizen, verpleeghuizen, scholen, bejaardentehuizen, parochies en verenigingen. Anderen vertrekken naar overzeese gebieden.

Met name in de Nederlandse koloniën - Suri-

name, de Nederlandse Antillen en Nederlands-Indië - richten kloosterlingen missieposten op. Rond 1960 kent Nederland het hoogste aantal kloosterlingen ooit: bijna 50.000 Nederlanders behoren tot een kloostergemeenschap. Van alle landen ter wereld heeft het kleine Nederland dan in absolute getallen het hoogste aantal missionarissen: ruim 9.000 religieuzen werken in andere werelddelen.

Kijkend naar de Zusters DMJ die tot de Nederlandse regio behoren, dan zijn er enkele zusters wier intrededatum in dat tijdvak valt. En van de overigen kan - denk ik - wel gezegd worden, dat zij mede daardoor geïnspireerd zijn tot het gaan leiden van een godgewijd leven. Immers: zij zijn ook in die periode geboren en hebben in die jaren wellicht ook al kennis gemaakt met het godgewijde leven in het algemeen, en met dat van de Congregatie 'Dochters van Maria en Joseph' in het bijzonder. In de jaren 40 en 50 zijn er nogal wat zusters 'Zuster van de Choorstraat' geworden!

De Zusters DMJ, maar natuurlijk ook velen met hen, die godgewijd leven en leefden, hebben dichtbij of ver weg veel betekend voor anderen, daarvoor past hen grote dankbaarheid. Als 'relatief' beginnend pastor in het Moederhuis, ben ik nog steeds verbaasd en vooral verwonderd over de indrukwekkende 'staat van dienst' van de zusters en de Congregatie. Op zovéél plaatsen is er gewerkt en is er nog veel meer meegemaakt.

In de woorden van de hoofdredacteur van het 'Tijdschrift voor geestelijk Leven', staat over dit thema: *'Religieuzen hebben door hun spiritualiteit en leefwijze altijd een bepaalde kleur en inspiratie aan het geloofsleven gegeven en stonden vaak dicht bij de gelovigen'.*

En dat is - gelukkig! - niet enkel geschiedenis. Er is ook een heden en zeker ook een toekomst. (Uiteraard anders dan het heden,

Houten Maria met Jezuskind, waarschijnlijk uit de 12e eeuw, in de kapel van het Moederhuis.

maar ook dat past in een levende traditie). Ik citeer verder: *'Op dit moment zijn veel mensen spiritueel op zoek, en velen bezoeken daarom abdijen van contemplatieve religieuzen (...) En er is een nieuwe trend: de groeiende belangstelling voor de 'lekentakken' rond verschillende ordes en congregaties: steeds meer mensen zoeken via deze takken een spiritueel dak en vinden op die manier gelijkgezinden. Met elkaar en met de broeders, paters en zusters zoeken ze naar een herbronning van de spiritualiteit van de eigen religieuze familie en naar de betekenis ervan in de huidige samenleving.'*

Kortom, tot slot, voor dit moment: meer dan genoeg redenen om aan het godgewijd leven terecht aandacht te schenken. Genoeg woorden om over te schrijven, en genoeg stof om over na te denken, en om over te praten. Dat worden vast boeiende gesprekken. Ik groet u vriendelijk.

Wordt vervolgd. <

¹ Afkondiging van kerkelijke voorschriften.

Bron: <http://www.erfgoedkloosterleven.nl/kloosterleven/geschiedenis.html>

ACTUALITEITEN

Vijfentwintig jaar geassocieerd lidmaatschap

Op 20 januari 2015, was het 25 jaar geleden dat Marie Louise van Daele het eerste geassocieerd lid van de Congregatie Dochters van Maria en Joseph werd. Dit zilveren jubileum is herdacht en gevierd, onder andere met het hernieuwen van de belofte die zij een kwart eeuw geleden ook uitsprak. Bij haar koperen jubileum werd Marie Louise geïnterviewd door Zuster Til (toen, en nog altijd, een redactielid van de Heeriaan). Bij het zilveren jubileum keek Marie Louise opnieuw met de redactie terug.

door Brigitte Lutters

Wat vooraf ging

Marie Louise vertelt: 'Ik kom uit een leuk gezin. Ik had een lieve vader en moeder, eenvoudige mensen, aan wie ik, terugkijkend, veel te danken heb. Ik heb een fijne jeugd gehad. Mijn enige zus en ik waren allebei slechthorend vanaf de geboorte. Voor mijn ouders was het een moeilijke beslissing om ons vanwege onze handicap naar een kostschool te laten gaan voor aangepast onderwijs. Die beslissing werd nog bemoeilijkt door de kritiek van buitenaf. Naar een kostschool, en dan zo ver weg! Naar Eindhoven, terwijl wij in Zeeuws-Vlaanderen woonden. Maar zij zetten toch door, en in 1953, toen ik bijna 6 jaar oud was, ging ik dus naar de school voor slechthorenden. Je kunt zeggen dat ik voornamelijk door de zusters ben opgevoed. Het kostschoolleven vond ik heerlijk. Ik had vriendinnetjes, een eigen leven-tje, en ik hoefde me niet zo waar te maken. Ik voelde me veilig.

In 1962, na 9 jaar, ging ik van school af. Ik had toen een naaidiploma en een typediploma. Dat was een goede start om thuis mee verder te gaan. De overgang was groot, en ik had moeite om weer thuis te aarden. Het duurde een tijd voor ik kon zeggen: Hier is mijn thuis, hier hoor ik thuis. In september ging ik werken op een accountantskantoor. Ik was nog geen 15 jaar en werd de jongste bediende. Mijn werk bestond uit het narekenen met een telmachine van al de rapporten van de accountants. Dat was de eerste stap in mijn verdere carrière.

Marie Louise van Daele bij haar 25-jarig geassocieerd lidmaatschap van de Congregatie Dochters van Maria en Joseph

Aan mijn kostschooltijd heb ik prettige herinneringen overgehouden. De zusters hadden een positieve invloed op mij. Dat ben ik me achteraf bewust geworden. Toen ik van school af ging, bracht Zuster Laetantia mijn vriendin en mij naar de trein. Toen ik afscheid van haar nam, voelde ik dat ik haar nog wel eens terug zou zien. Het was nog maar een vaag vermoeden. Wij bleven met elkaar corresponderen. Langzaam groeide in mij de gedachte om naar het klooster te gaan. Toen ik 23 jaar was, ging ik naar Tilburg, waar Zuster Clemens Marie de leiding had over een groepje kandidaten voor het kloosterleven. Na 1½ jaar hield deze groep op te bestaan en ging ik naar het Moederhuis in de Choorstraat. Daar leerde ik de zusters kennen, waaronder ook Zuster Francesco. Na 2½ jaar heb ik afstand genomen, met het vooruitzicht dat ik altijd terug mocht komen. In die periode heb ik veel steun gehad aan Zuster Francesco. Ik heb veel van haar geleerd. Zij vertelde mij wat het religieuze leven inhield; onder andere in gemeenschap leven, vaste regels, financiële afhankelijkheid. Dat alles leek voor mij niet de vorm die bij mij paste. Ik zocht een andere weg. Er moest een nieuwe vorm gecreëerd worden, waarvoor de goedkeuring van het Kapittel nodig was. En zo werd ik na vele jaren het eerste geassocieerd lid van de Congregatie. Het heeft veel tijd en strijd gekost, maar het bleek alleszins de moeite waard.

Wat is voor jou de zin van je lidmaatschap als geassocieerde?

Na 12½ jaar

Ik voel mij betrokken bij de gemeenschap. Mijn wortels liggen bij de Congregatie. Vanaf mijn vroege jeugd was ik bij de zusters. Het lijkt misschien wat sterk geformuleerd, maar ik zou die band niet meer kunnen missen. Ik ervaar een hechte verbondenheid met de Congregatie.

Na 25 jaar

Het gaat nog altijd om het delen van het spiritueel erfgoed door de Congregatie met

anderen, zonder dat deze personen (niet-religieuzen) in alles de levenswijze van de zusters delen. Maar wat is dan het spiritueel erfgoed van de Congregatie? Dat is volgens mij, het uitdragen van het motto van de Congregatie 'In Omnibus Charitas' - in alles de liefde, met als inspiratiefiguren, Zoete Lieve Vrouw van Den Bosch, H. Joseph, Johannes de evangelist en Vincentius. Met de jaren heb ik beseft dat het geassocieerd zijn met de Congregatie voor mij een goede keuze is geweest. Het was niet altijd gemakkelijk om door te zetten, maar steeds had ik mensen om mij heen die in mij zijn blijven geloven en mij ondersteund hebben. Ook kon ik voor anderen van betekenis zijn.

Zou je het belangrijk vinden, als we nieuwe leden zouden werven?

Na 12½ jaar

Ik ben tegen het werven op zich, maar pleit voor gastvrijheid. Werven schept verplichtingen voor de Congregatie. De Congregatie zou immers veel meer te bieden moeten hebben. Vanuit de optie gastvrijheid zouden andere wegen gevonden kunnen worden voor belangstellenden.

Na 25 jaar

Vijf jaar geleden is het toenmalige Algemeen Bestuur van de Congregatie een experiment gestart dat heet Huis voor Spiritualiteit. De gedachte is om de spiritualiteit van de Congregatie door te geven aan vrouwen die zich daartoe aangetrokken voelen. Ik hoop op grotere betrokkenheid van de vrouwen bij de Congregatie, zodat zij uiteindelijk ook een tak worden van onze levensboom.

Hoe ben je betrokken bij de Congregatie?

Na 12½ jaar

Ik voel me spiritueel betrokken. Ik neem deel aan gespreksbijeenkomsten. Ik heb een plaats in de kapel. Al kom ik er niet vaak, ik mag er zijn. De feestdagen mag ik meevieren. Ik vier

ACTUALITEITEN

de verjaardagen mee van de jarigen van groep 1 van het Moederhuis en anderswonenden die bij de groep horen. Ik heb veel zusters leren kennen, er is vriendschap gegroeid, die uitgemond is in zusterschap. Ik voel me solidair met velen en die solidariteit is wederzijds. Als het geen zin voor me had, zou ik weg mogen gaan, maar dat ben ik niet van plan, daarvoor zijn mijn banden met de Congregatie te sterk. Iemand die mij bijzonder geïnspireerd heeft is Zuster Francesco. Haar manier van leven, van denken, van durven, sprak mij aan. Ik zag in haar een eigentijdse manier van religieus leven.

Na 25 jaar

In mijn leven is het devies van de Congregatie 'In omnibus charitas' al groeiende een leidraad geworden. Al blijft het mensenwerk, al is het met vallen en opstaan, samen met tochtgenoten en het motto 'in alles de liefde', kom ik verder!

Wat betekende je moeder voor jou?**Na 12½ jaar**

Mijn moeder is mijn grootste inspiratiebron geworden. Toen mijn vader nog leefde, had zij veel aandacht voor hem. Hij was lange tijd ziek. Na zijn overlijden betekende mijn moeder steeds meer voor ons en ben ik steeds meer naar haar toegegroeid. Ik bewaar kostbare herinneringen aan haar.

Na 25 jaar

Onze mama neemt nog altijd een belangrijke plaats in in ons leven. Na haar heengaan zijn mijn zus Emmy en ik hechter met elkaar geworden, vooral omdat we sámen veel herinneringen hebben aan onze ouders. We koesteren deze herinneringen. Ze zijn een 'baken' geworden in ons leven nú! De herinneringen zijn en blijven levend, ik voel hun aanwezigheid.

Hoe ervaar je de leeskring en/of andere initiatieven waaraan je deelneemt?**Na 12½ jaar**

Ik ben nu bijna 4 jaar lid van de leeskring. De

Mandala Levensboom met als titel 'Geworteld in gewijde grond', gemaakt door Zuster Lisette. Het hart van de mandala is open; er is RUIMTE!

eerste tijd heb ik erg moeten wennen. Ik kende niet iedereen. Nu voel ik me er heel prettig en veilig. Het is niet alleen maar theoretisch bezig zijn met de leesstof. Wij zijn heel open tegenover elkaar. Ik heb er veel geleerd. Het is een van de enkele mogelijkheden, die de Congregatie te bieden heeft.

De Wegwijzer is heel iets anders. Daar ga ik naar toe om zusters te ontmoeten, die ik anders niet tegenkom. Daarmee houdt het op. De bijeenkomsten zijn goed, maar ik voel me er niet thuis.

Na 25 jaar

Er zijn in de afgelopen periode andere initiatieven geweest voor de 'jongste' zusters van de Congregatie, waar ik ook toe word gerekend. Een soort toerustingbijeenkomsten, waar het een zoeken en (soms) vinden was, van elkaars bedoelingen. Verder worden er ieder jaar (eigentijdse) lezingen gegeven rondom onze spiritualiteit. In huis worden ook retraites gehouden. Meestal ben ik ook van de partij. Via de KNR worden er ook allerlei bijeenkomsten georganiseerd, zoals een landelijke dag voor geassocieerden. In Den Bosch ga ik ook wel eens naar bijeenkomsten van Beziëld Verband, waar religieuzen en niet-religieuzen elkaar vinden.

Ervaar je het als positief dat je binnen de Congregatie werkzaam bent?

Na 12½ jaar

Dat is niet altijd gemakkelijk, maar toch heb ik er zelf voor gekozen. Je werkt niet alleen met cijfers. Ik zie de mensen er achter. Ik ben sociaal bezig, dus voel ik me erbij horen. Ik werk met veel plezier en heb leuke collega's. Mijn keuze voor deze baan, hield meer in dan een salaris alleen. Ik krijg veel onder ogen. Het is een vertrouwensbaan, waarin je moet kunnen zwijgen. Naast de administratie voor de Congregatie DMJ, voeren we al enkele jaren ook de administratie voor de Medische Missiezusters.

Na 25 jaar

Vanaf mijn 60ste tot aan mijn pensioen was ik voor de helft in de week in dienst en gaf daarnaast computerondersteuning aan de zusters in het Moederhuis, iets wat ik nu nog steeds doe. In 2012 ben ik met pensioen gegaan en voor mijn gevoel is er daardoor een ruimte ontstaan, waardoor ik de zusters anders kan en mag ontmoeten. Geen cijfertjes meer! Met mijn ex-collega's heb ik minder, maar nog altijd een fijn contact. In dat opzicht hebben we samen eenzelfde betrokkenheid tot de zusters. De Medische missiezusters hebben twee jaar geleden hun administratie elders ondergebracht. Voor mijn collega's is hiermee het contact met hen grotendeels verloren gegaan. Dat wordt als zeer jammer ervaren.

Wat vind je van ons contactblad De Heeriaan?

Na 12½ jaar

De inhoud zou wat mij betreft wat breder mogen zijn.

Meer spiritualiteit; meer informatie, bijvoorbeeld over vraagstukken rond het kapittel; eventueel overname van artikelen uit andere tijdschriften, zoals geassocieerd lidmaatschap bij andere Congregaties; interviews over mooie oude schilderijen of beelden die te zien zijn. In het Moederhuis zijn veel symbolen te zien. De

lay-out zou ook wel wat moderner kunnen zijn

Na 25 jaar

De huidige Heeriaan is een heel mooi blad, maar ik geef de voorkeur aan A4-formaat, dan komt het allemaal wat rustiger over en is het beter leesbaar. Het is heel fijn dat de Heeriaan nu ook naar familie en relaties wordt gestuurd. Mijn familie leest het blad heel graag en ze geven het na lezing aan elkaar door.

Voel je je betrokken bij een parochie-gemeenschap?

Na 12½ jaar

Weinig. Ik ging de laatste jaren, toen mijn moeder in het verpleeghuis verbleef op zondag naar de viering die daar gehouden werd. Maar mede daardoor raakte ik de band met het parochieleven kwijt. Ik ben niet zo kerks.

Na 25 jaar

Ik sta nu niet anders tegenover een parochie-gemeenschap. Soms ga ik in de week naar de dienst in de kapel van het Moederhuis en verder altijd bij jubels en overlijdens. Daarnaast ga ik meestal naar de kapel tijdens de siësta van de zusters. Sinds kort ben ik vrijwilliger bij Nieuwehagen (woonzorgcentrum 's-Hertogenbosch). Wij, de vrijwilligers drinken er iedere vrijdag samen koffie en nemen met de voorganger en de organist de dienst door. Daarna halen we de mensen op, die niet in staat zijn om zelfstandig te komen. Tijdens de viering zitten we naast de mensen en staan hen zo nodig bij. Na de dienst brengen we de mensen weer terug en als we alles opgeruimd hebben drinken we meestal nog een kop koffie. Bij dit soort vieringen voel ik een saamhorigheid die ik ook had in het verpleeghuis waar mijn moeder haar laatste vier jaren leefde.

Hoe voed je je geloof?

Na 12½ jaar

Ik heb behoefte aan bezinning, bijvoorbeeld in een abdij zoals in Megen, in Male en in Oosterhout. Mediteren doe ik bij zonsondergang.

ACTUALITEITEN

Dan ga ik rustig zitten en probeer ik in mijzelf te keren. Ik lees ook theologische boeken en artikelen. Teresa van Avila en Franciscus van Assisië zijn mijn favorieten. Een zin die ik lees over hen blijft me bij en daar denk ik dan over na. 's Avonds in bed bid ik altijd het Onze Vader. Als ik tijd heb kijk ik televisie, onder andere naar Kruispunt

Na 25 jaar

Een leven zonder geloof is voor mij niet denkbaar. Ik spreek overigens liever van 'vertrouwen' dan van 'geloof'. Vertrouwen en verbondenheid zijn de 'vruchten' van waaruit ik leef. Vragen zoals 'Bestaat God?' of 'Is er een leven na de dood?' leven bij mij niet. Ik denk dat God het goede in mij naar boven brengt, door een samenspel met de religieuze cultuur waarin ik mij beweeg.

Voor mij is God 'ruach'; (Hebreeuws voor adem en spirit). Van daaruit is alles ontstaan en daarin is ons leven, alpha en omega, het begin en het einde, geborgen. Door middel van lezing, studie, gesprek, bezinning, meditatie en viering individueel, in zusterschap en met tochtgenoten, kan ik mijn geloof, mijn godsvertrouwen voeden. De Bijbel is voor mij een belangrijk instrument om

te leren, om mezelf en anderen te herkennen in de levensverhalen van mensen die ons hebben voorgeleefd. Er zijn teksten uit de Bijbel, die lange tijd bij mij blijven leven, zoals de tekst uit 1 Johannes 4,7:

'Geliefde broeders en zusters, laten wij elkaar liefhebben, want de liefde komt uit God voort'. Ook de tekst uit Psalm 104, 30: 'Zend Uw adem en zij worden geschapen, zo geeft U de aarde een nieuw gelaat', geeft mij inspiratie. Nog altijd zijn figuren als Teresa van

Avila en Franciscus in deze tijd 'springlevend'. Doordat ik vroeger op kinderbedevaart ben geweest naar Lourdes, vanwege mijn bronchitis, is Bernadette Soubirous (ze had slechte longen) ook nog altijd één van mijn favorieten. Maar ook in deze tijd zijn er mensen die een boodschap hebben en mij raken zoals Malala en paus Franciscus. En dichterbij, mensen die iedere dag opnieuw geconfronteerd worden met hun handicap en een totaal aangepast leven moeten leiden; enzovoorts.

Hoe heb je je jubileum gevierd?

Na 12½ jaar

Heel fijn! Bij de zusters van de Berg en Dalseweg. Ze hadden mijn zus Emmy uitgenodigd. Dat was een verrassing voor me. Ook Zuster Lisette en Jeanne van Boekel waren erbij. Het was een gezellige dag in een ongedwongen en ontspannen sfeer. Van de groep kreeg ik een kaart met een mooie afbeelding die symbolisch was voor de bekende tekst van Zuster Francesco: 'Algaande zal uw kracht vermeerderen'. Ik kreeg post van zusters, van leden van de leeskring en van vrienden kreeg ik een plant. Op het werk werd ik door verschillende gefeliciteerd en van het personeel kreeg ik een bloemstuk. Het was zo verrassend. Op zo'n moment voel je een diepe verbondenheid met allen.

Na 25 jaar

In de voorbereidingstijd naar mijn jubileum was de vraag: 'Hoe ga ik mijn 25-jarig geassocieerd-zijn bij de Congregatie vieren en hoe kan ik de verbondenheid tussen de Congregatie, de zusters en mijzelf tot uiting brengen? Het werd zowel voor mij als voor de Congregatie, familie en vrienden een feestelijk gebeuren! In de vieringen heb ik de verbondenheid met de Congregatie opnieuw ten diepste ervaren. De Vespers, op maandag 19 januari, had als thema 'Als Emmaüsgangers onderweg'. Op 20 januari was tijdens de Eucharistie, het thema (hoe kan het ook anders) 'In Omnibus Charitas'

'Als Emmausgangers onderweg' en het koperen symbool voor 'In Omnibus Charitas'. Achter het altaar staat links Pastor Theo Bos en rechts Pater Philippus o.f.m.cap.

- In alles de liefde. Opnieuw sprak ik de belofte uit: 'Voor uw Aangezicht beluister ik een stem, die roept: "Hier ben ik". Daarom wil ik – Marie Louise van Daele – mijn belofte hernieuwen door met heel mijn hart en ziel gehoor te geven om volgens de grondinspiratie van de Congregatie van de 'Dochters van Maria en Joseph', vanuit het Evangelie van Jezus Christus, te leven. In liefde en solidariteit en als gelovige onderweg, volgens de wederzijdse overeenkomst met de Congregatie gesloten als Geassocieerd Lid, uw leven met God en met elkaar te delen in gebed, in bezinning, vooral op Gods Woord in de Heilige Schrift en in zusterschap'.

Stemt het je somber, als je bedenkt dat de Congregatie een uitstervende gemeenschap is?

Na 12½ jaar

Nee, de Congregatie wordt kleiner, heeft steeds minder leden, maar wat zij doorgegeven heeft, is blijvend. Er is zoveel goeds gebeurd en er gebeurt nog steeds veel goeds, maar dan anders dan vroeger. Ik heb mensen leren kennen, die er nu niet meer zijn, die een diepe indruk op mij gemaakt hebben. En nu heb ik zulke mensen nog om mij heen. Daar ben ik gelukkig mee.

Na 25 jaar

De Congregatie leeft hier door, maar ook bij mij en via onze medezusters in Indonesië. Twee keer ben ik naar onze zusters PMY op Java geweest. De eerste keer voor een opdracht, de tweede keer als pelgrim. Dáár heb ik geproefd dat liefdewerken nog broodnodig zijn en de Congregatie nog springlevend is. Met de zusters PMY heb ik een verbondenheid mogen ervaren, die blijvend is. We zijn 'familie' van elkaar als Dochters van Maria en Joseph. Alle brieven, e-mails, sms'jes worden er afgesloten met i.o.c. Ik wist niet wat dat betekende en vroeg het aan een van de zusters. Ze keek mij onderzoekend aan en zei toen nadrukkelijk: **In Omnibus Charitas!**

Hoe ziet je toekomst eruit?

Na 12½ jaar

Ik leef van dag tot dag. Ik houd me niet zo met de toekomst bezig, hoef me er niet zoveel zorgen om te maken. Ik zal in mijn leven toch altijd wel mensen tegenkomen die mij boeien en inspireren. Dat stemt me blij!

Na 25 jaar

Nu ik teruglees wat ik bij mijn 12½ jarige jubileum heb gezegd, moet ik bekennen dat ik in wezen niet veel ben veranderd! Wel ben ik gegroeid in vriendschap en zusterschap en in het vertrouwen dat er altijd tochtgenoten zullen zijn bij wie ik mezelf mag zijn. <

Verlangens

door Zuster Augusta de Groot

‘Wat zou je voor je verjaardag willen hebben?’, horen we elk jaar.
‘Heb je nog wensen?’, wordt er aan iemand gevraagd, wiens trouwdag nadert.
‘Is je verlanglijstje al klaar?’ vragen we elkaar rond Sinterklaas.
‘Wat zou je nu écht nog eens willen?’ is de vraag die je aan een zieke stelt.
Zo zou ik nog wel even door kunnen gaan. Hier moest ik aan denken toen ik deze week naar een programma op de tv keek, waar ernstig zieken en/of gehandicapten, hun grote wensen of verlangens kenbaar mochten maken en anderen gingen proberen om die in vervulling te doen laten gaan.

38

Ik vond deze week tussen allerlei paperassen ook een geschreven kindergebedje. Het ging als volgt: ‘Dank u wel God voor mijn nieuwe broertje, maar ik had om een hondje gevraagd!’ U zult op z’n minst glimlachen als u dit leest. Zo’n kinderlijk verlangen uitgezegd in een gebedje, heel oprecht en eerlijk. Wat is het eigenlijk mooi dat wij zoveel verlangens mogen hebben. Helaas kunnen ze niet allemaal in vervulling gaan.

Wat is verlangen eigenlijk? Van Dale zegt er het volgende over: ‘Verlangen is vol liefde uitzien naar..., meestal naar iemand’. ‘Verlangen is eisen stellen, ik verlang dat je dit of dat doet’. ‘Verlangen is iets willen hebben, willen bezitten’.
‘Verlangen kan positief en negatief gezegd of uitgelegd worden’.

Wat zou het fijn zijn wanneer we, als ons gevraagd werd wat verlangen voor u en mij inhoudt, zouden kunnen zeggen dat het iets heel positiefs is. Dat je vooral je diepere verlangens naar vrede, vriendschap, naar moed,

kracht en vertrouwen, naar goede onderlinge verhoudingen en liefde zou kunnen uitspreken.

Als we deze verlangens ontdekken, zullen we daar steeds bij terug kunnen keren en er aan werken om ze te vervullen voor onszelf en anderen.

Als we dan, zoals dat kleine kind, ook onze verlangens eerlijk en oprecht voor God durven brengen, gebeurt er iets heel waardevols, zelfs als we iets krijgen waar we niet naar verlangen.

Voor de tijd die ons rest tot Pasen, wens ik u een vruchtbare tijd toe met bezinning op lijden en sterven. Een tijd van Verrijzenis en Leven daarna, en in de hele Paastijd, een goede voorbereiding op de komst van de Heilige Geest met Pinksteren. Ik wens u toe dat u met verlangen uit mag zien naar de werking van Gods Geest. Dat Hij u mag begeistern en het vuur van liefde brandend mag houden ook al weet niemand hoe dat gebeuren zal. <

Niemand weet hoe

Ik was bij het vuur en sloot mijn ogen
en ik zag hier in de tuin
stormen komen en winden.
Regens vielen neer,
maar het vuur van de liefde
bleef branden.
En niemand wist hoe.

Ik zag hier in de tuin
orkanen die zeeën opjoegen.
Vloedgolven
tot aan de hemel toe,
maar het vuur bleef branden
en niemand wist hoe.

Ik zag
in de stam van de boom
het gelaat van onze moeder.
Ik hoorde haar zeggen: in alles de liefde.
Ja, het vuur zal hier blijven branden,
maar niemand weet hoe.

Ik heb het gezien en zo zal het zijn:
De stormen komen en de winden,
de regenvlagen en de vloedgolven.
En wij, wij zullen vergaan.
Maar het vuur zal blijven branden.
En niemand, niemand weet hoe.

Uit: Bosch, A. et al. (2010). *Hoe goed is het als zusters eendrachtig tezamen zijn.*

Christusicoon met een tsjotki

Gebedssnoeren

door Zuster Leonie Rabou

Tsjotki en het Jezusgebed

Hoe kom ik er toe om over gebedssnoeren te schrijven? Ik las het boek *De ware verhalen van een Russische pelgrim*.¹ Daarin vertelt een vrome pelgrim hoe hij tijdens de liturgie in een Oosterse kerk getroffen wordt door een aansporing in de Eerste brief van Paulus aan de christenen van Tessalonica:

‘Bidt zonder ophouden’
(1 Tessalonicenzen 5,17)

Hoe kun je zonder ophouden bidden? Iedereen heeft toch ook andere dingen te doen om in leven te blijven? De pelgrim ging op zoek naar een antwoord. Hij zocht tevergeefs in boeken en in kerken die in aanzien stonden om hun goede predikanten. Uiteindelijk ontmoette hij een oude wijze monnik die inderdaad zonder ophouden bad. De pelgrim leerde van deze monnik: ‘De Naam van Jezus vormt het onophoudelijk gebed (...) Voer je gedachten uit je hoofd naar je hart. Zeg bij het ademen:

*‘Heer Jezus Christus,
Zoon van God,
ontferm U over mij’²*

Probeer je gedachten te verjagen en herhaal deze oefening heel vaak (...) Langzamerhand wordt het een tweede natuur. Het gebed wordt als het ware op de adem meegedragen.’ Ter ondersteuning van het bidden van het Jezusgebed kreeg de pelgrim een gebedssnoer: de *tsjotki*. Het is een eenvoudig wollen koord met knopen. Knopen niet zozeer om te tellen, maar vooral om de ademhaling te reguleren en daardoor in een staat van meditatieve rust te geraken. Aan dit Russisch-orthodoxe gebedssnoer zitten 33, 100 of zelfs 300 knopen. Het koord wordt in stilte gebruikt. Een Grieks-orthodox snoer heet *metanoia* en heeft 33, 50 of 100 knopen.

Gebedssnoeren zijn niet alleen een houvast voor Oosters-orthodoxe christenen. Gebedssnoeren zijn universeel. Overal ter wereld laten hindoes, boeddhisten, moslims, orthodoxe en katholieke christenen gebedskralen en -knopen door hun

>

vingers glijden, terwijl ze God eren. Door Gods woorden te laten doordringen in het hart kan de gelovige 'bidden zonder ophouden'.

Tasbih

De islamitische *tasbih* telt 99 kralen die elk een naam of een kenmerk van God vertegenwoordigen. Het snoer is onderverdeeld in drie gelijke delen, gescheiden door een kwast of kraal.

Mala

In het hindoeïsme gebruikt men *mala's* om een mantra of een heilige naam te herhalen. De hindoe-mala bestaat uit 108 afzonderlijke kralen met een extra meru-kraal en een kwastje dat het begin van de cirkel aangeeft. Het getal 108 markeert de 12 astrologische huizen en de 9 planeten van het zonnestelsel.

Ook de boeddhistische mala heeft 108 kralen met aan het begin een kwastje of een lintje met een *goeroe*-kraal die de gelovige helpt herinneren aan het belang van een geestelijke leraar.

Tefilin

De joodse godsdienst kent geen gebedssnoeren, maar zwarte leren gebedsriemen met daaraan twee vierkante doosjes, waarvan er een op het voorhoofd en een op de linkerarm gedragen wordt tijdens het ochtendgebed. De linkerarm is het dichtst bij het hart. Daarmee wordt aangegeven dat het een joodse plicht is de verlangens en de begeerten van het hart ondergeschikt te maken aan God. In de doosjes vindt men teksten uit de Thora. Volgens de traditie dragen alleen mannen vanaf 13 jaar gebedsriemen, maar niet op sabbat en feestdagen.

Rozenkrans

De kern van het rooms-katholieke rozenkransgebed vormt het herhalen van het Weesgegroet. Men bidt 15 maal het Onzevader en 150 maal het Weesgegroet. Tijdens het rozenkransgebed overweegt men het leven, de dood en verrijzenis van Christus. Ook het gebedssnoer heet *rozenkrans*. Het heeft 5 groepen met elk 10 kleine kralen (tientjes) voor de Weesgegroeten en 5 grote kralen voor de Onzevaders. Bij het bidden van het volledige rozenkransgebed komen alle kralen dus driemaal voorbij. Onze generatie bidt vooral de verkorte vorm: het *rozenhoedje* met 50 weesgegroetjes.

Een tsjotki en
een rozenkrans

Tot slot

Het Latijnse woord *rosarium* betekent zowel rozenkrans als rozentuin. Die dubbele betekenis verwijst zowel naar de Hof van Eden, een plaats van rust en bezinning, als naar de roos zelf. De roos is sinds de 15e eeuw het symbool van Maria. Ook mala, het boeddhistische en hindoeïstische woord voor gebedssnoer, betekent bloemenkrans.

Wat zou het goed zijn als godsdiensten en hun gebedstradities gewoon naast elkaar zouden kunnen bestaan en men elkaar in zijn waarde zou laten. Als er op de hele wereld tegelijkertijd *onophoudelijk gebeden* wordt, zouden oorlogen toch kunnen verdwijnen en kan vrede een echte kans krijgen? <

¹ De ware verhalen van een Russische pelgrim: de mystieke kracht van het Jezusgebed. Dit boek verscheen in verschillende uitgaven en vertalingen onder meer onder de titel *De openhartige verhalen van een Russische pelgrim*.

² Dit is het Jezusgebed.

Doorbraak van de Heksenkring

door Zuster Lisette Swanenberg

De dag loopt langzaam naar het einde. In de verte kleurt de tropenzon de hemel rood. Een groepje palmbomen tekent zich donker af tegen de achtergrond.

Ik hoor de zachte cadans van het stampen in grote houten vizels. Grote, witte wortels worden door vrouwen in kleurige panjes¹ tot een witte bloem gestampt. Het doffe, doordringende geluid klinkt door het kleine dorp.

De donkerbruine lemen hutten liggen er als donkere nachtvinders verspreid.

'Kamama, wè, katuka, nyama.' De scheldwoorden zijn bedoeld voor Dinyoka, een doof jongetje van amper vijf jaar. Hij is doof vanaf zijn geboorte. Toen men na een tijdje beseftte dat hij volslagen doof was, kreeg hij een nieuwe naam: 'Dinyoka', wat 'straf' betekent.

Want doofheid is in Kongo een storend element in de familie en in de samenleving. 'Bena Mupongo', heksenkinderen, worden ze genoemd. Zij, die 'betoverd' zijn. Betoverd door een slechte geest die in hen woont en hun stem blokkeert. Dinyoka woont in een dovencirkel, die kinderen opsluit in zichzelf.

Zijn ogen staan dof, het leven is er langzaam uit weggegleeden.

'Kamama, katuka, nyama' donder op, maak dat je wegkomt, beest!

Zijn moeder duldt hem niet in haar nabijheid. Zittend in het zand, speelt hij met wat steentjes. Zijn vaalblauwe trainingspakje, uit een verre kledingzak gehaald, heeft hij binnenste-buiten aan. Er was geen zeep om het te wassen!

Zijn zwarte krulletjes zijn roestbruin gekleurd, teken van ondervoeding.

Drie lange jaren zit hij daar, alleen gelaten in het zand.

Maar dan wordt alles anders.

'Dinyoka, muoyo!' (hallo!).

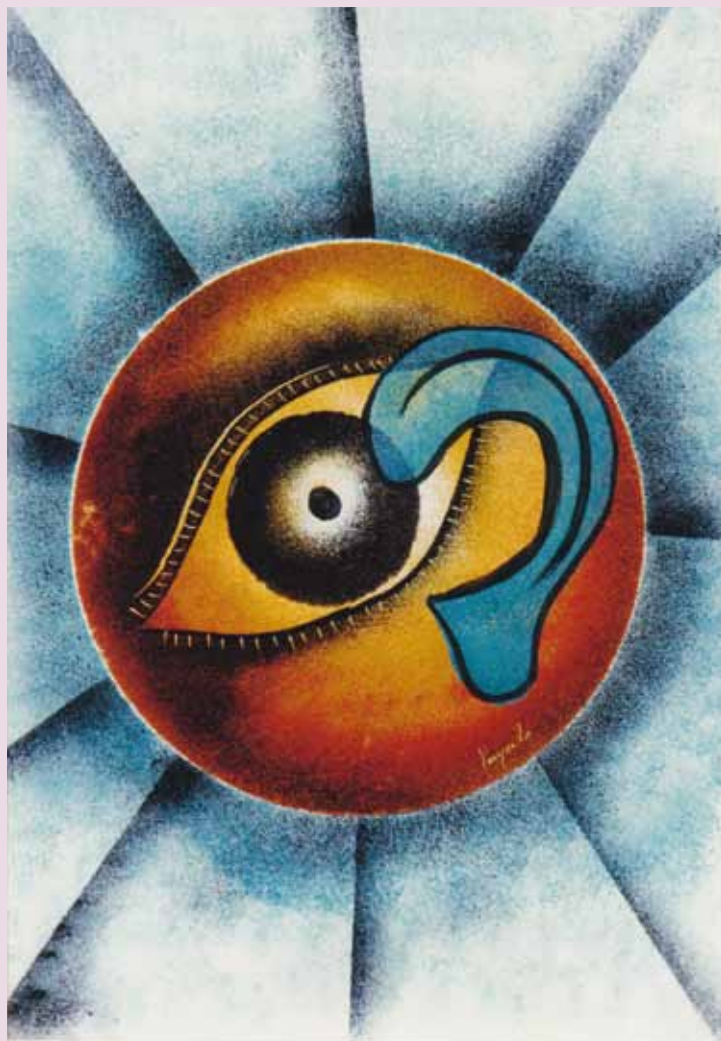
Onze kleine vriend wordt nu bij zijn naam genoemd. Sinds kort is hij verhuisd naar de stad Kananga en woont bij zijn tante Kankolongo. De zon klimt langzaam uit het dal omhoog. Dinyoka staat klaar om naar school te gaan. Zijn eigen dovencentrum, hier vlakbij.

Mpandilu heet zijn school. Het vignet staat op de muur. Twee grote schutbladeren, die een ontlukende bloem omsluiten. Mpandilu betekent: doorklieven, maar ook genezen. Zijn schoolmaatjes komen hem op halen. In hun splinternieuwe

schooltenues, blauwwit shirtje, gele broek en echte schoenen, gaan ze op weg. Iedere dag leren ze nieuwe dingen. Gisteren hebben ze geleerd dat er in elk gezicht twee openingen zitten en die gaatjes zijn opgevuld met 'ogen.' Ze moesten die aanwijzen. Disu, oog, mesu als het er twee zijn. 'Jij hebt ook een disu', zei de juf. 'Wijs maar aan'.

Ogen, de ogen van Dinyoka glanzen weer. Ze vervangen zijn oren nu hij heeft leren liplezen, samen met al zijn lotgenootjes.

Een halfjaar is hij nu op school. Het eerste woord bleef lang uit, ondanks alle inspanningen. Maar gisteren is het gebeurd. Juf Tshiloba met haar rood gebloemde rok, had een dikke, vette, eetbare rups op het bord getekend. In de pauze mochten ze tussen de struiken naast het klasje rupsen gaan zoeken. En ineens kwam er een langgerekt 'Mamòòòòòò!!!!' uit de struiken. Het was de stem van Dinyoka, die zijn eerste geluid liet horen en vol trots zijn rups omhoog hield! Een witte rups, die een stemmetje in een kleine jongen had losgemaakt. Na vele, vele inspanningen van logopediste, spreeklerares, orthopedagoog, maat-

schappelijk werker en tekenlessen. Het enthousiasme groeit.

Bouwvakkers die een nieuwe vleugel aan het kleine centrum bouwen staan te gluren voor het raam van een klaslokaal. 'Mona, kijk, er zit verstand in die kinderen! Nkiaaa, nkiaaa!!!!'

Er is veel verwondering, maar ook angst.

Tatu Ntumba, de beveiligers die 's nachts de ronde doet zegt 's morgens: 'Het was hier een hele drukte vannacht. Al die geesten, die jullie hebben verjaagd komen hier rondspoken!'

Er zijn ook veel vooroordelen. Dove kinderen zijn vernielzuchtig. Een bloementuin is aan hen niet besteed. Maar Mamu Tshiloba leert Dinyoka

en zijn klasgenootjes zelf bloemen te planten en die iedere dag te begieten. En in de moestuin achter het centrum hangt aan iedere groente een kaartje: tshiteku matamba, mamva. Thuis noteren de ouders het aantal woordjes dat de kinderen al kunnen spreken. Dat wordt iedere week op school gecheckt. Dinyoka kan zelfs het woord 'tumbele' (aardnootje) al uitspreken. Hij heeft het zelf in de grond gestopt. En iedere morgen krabt hij het kuiltje open om te zien of er al leven is. Maar dat mag niet meer van de juf. Die vertelt, dat het nootje eerst heel lang in het donker moet blijven liggen en dat het moet slapen. Als dan op een dag een groen puntje boven de grond verschijnt, staat de hele klas te jubelen. Nkiaaa!!! tumbele tuakufika! Het nootje is opgestaan! Zo ook Dinyoka. Opgestaan is hij uit de dovencirkel. Opgestaan uit de heksenkring die hem jarenlang heeft gegijzeld. De opgetrokken muur van angst, onbegrip, vijandschap en onwetendheid is gesloopt. Hij mag nu leven in een wereld waar spreken en zwijgen hand in hand gaan en waar hij voorgoed zijn bestaansrecht heeft gekregen. <

¹ doeken, lappen

Religieuzen zijn uit ons straatbeeld verdwenen. Dat betekent niet dat ze ook gestopt zijn met werken in de maatschappij. Weliswaar niet meer in groten getale zoals vroeger, maar toch. De zending is onlosmakelijk met religieuzen verbonden. Zij willen Zijn liefde uitdragen tot de laatste snik.

Religieuzen in Nederland anno nu

Zuster Theresianne in het Inloopschip

Zuster Theresianne kwam vier jaar geleden vanuit Indonesië naar Nederland omdat het Algemeen Bestuur haar tot econoom van de Congregatie had benoemd. Een direct gevolg van een kapittelbesluit uit 2007.

De Nederlandse regering vindt dat eenieder die Nederlands spreekt en wat over Nederland en zijn samenleving weet, goed mee kan doen en voor zichzelf kan zorgen. Daarom is het voor eenieder die in Nederland wil komen wonen verplicht om een inburgeringscursus te volgen.

Voor geestelijk bedienaren (zoals kloosterlingen), zijn er andere afspraken, omdat zij vanwege hun werk op een speciale manier moeten inburgeren. Dat gebeurt bij Kontakt der Kontinenten in Soesterberg.

46

door Brigitte Lutters

Het begin

Zuster Theresianne: 'Ik begon ruim drie jaar geleden, met de inburgeringscursus voor geestelijk bedienaren. Een van de opdrachten tijdens de cursus was, om in je directe omgeving te solliciteren bij een vrijwilligersorganisatie. Ik heb een brief geschreven naar 't Inloopschip [een dak- en thuislozenopvang in de Hinthamerstraat in 's-Hertogenbosch – Red.] en mocht er op gesprek komen'.

De zending

'De opdracht van de cursus was slechts de aanleiding. Het is mijn roeping om iets te doen dat bij de oorsprong ligt van mijn zuster-zijn, de zending van de Dochters van Maria en Joseph. Je hard maken voor de mensen in de samenleving die het niet zo getroffen hebben in het leven. Is pastoor Heeren immers ook niet zo begonnen. Ik heb van binnenuit een grote behoefte om me voor deze mensen in te zetten'.

Het Inloopschip in de Hinthamerstraat in 's-Hertogenbosch

Het verloop

'Elke zondagmiddag ga ik ernaar toe. Ik schenk er koffie en thee, maak schoon en ga in gesprek. Inmiddels ben ik een bekend gezicht voor de gasten.

De meeste van hen zijn mannen. Een van de vrouwelijke gasten, Trudy¹, accepteerde mij aanvankelijk niet en testte mij erg uit. Dat

deed ze, zag ik, niet alleen naar mij toe, maar ook naar andere vrijwilligers, medewerkers en gasten. Ze was brutaal en grof en ik was hier behoorlijk door aangeslagen.

Tijdens mijn gebed dacht ik aan haar en hoe arm zij van binnen moest zijn. Ik dacht: 'Als zij in staat zou zijn, dankbaarheid te voelen, zal ze ook gelukkiger zijn'. En ik besloot haar veel te geven. Vriendelijkheid, geduld en liefde. Langzamerhand veranderde ze, werd ze zachter. Voor zichzelf en voor anderen'.

Het cadeau

'Het afgelopen jaar is mijn vader gestorven. Tijdens de kerstdagen had ik het daar erg zwaar mee. En ineens was daar een cadeau voor mij! Trudy had voor mij een pakketje afgegeven. In het pakketje zaten kaarsen, een rozenkrans en een persoonlijk gebed van haar. Zij was voor mij een engel op aarde en kwam op het juiste moment. De pijn die ik ooit aan haar beleefde, was nu omgezet in kracht. Haar kracht gaf mij nu nieuwe moed. Dit was het ware cadeau!

Het heeft mij geleerd dat als je je in eenvoud en gelijkheid opstelt ten opzichte van een ander en je vanuit die gedachte kunt géven, je tot een medemens kunt komen, als op geen andere manier. Het heeft mijn vertrouwen in God, in mijn gebed en in mijn roeping vergroot'.

Vincentius

'Pastoor Heeren volgde Vincentius en ik kan niet anders dan hem ook volgen. Het gebed voedt het apostolaatswerk en het werk voedt mijn gebed. Het is een niet te doorbreken cirkel'.

Een wereld in een notendop

'Ik maak ook weleens mee dat er gasten niet toegelaten worden tot 't Inloopschip, omdat ze harddrugs gebruiken of omdat ze agressief zijn. Dat is moeilijk om te zien. De gasten die er zijn en dit óók zien, zeggen dan tegen mij: 'Ach zuster, vertrouw maar op God. Hij zorgt wel voor hen!'

'Er lopen veel mensen langs de opvang aan de Hinthamerstraat. De meesten hebben geen enkel benul van wat zich achter de deuren van 't Inloopschip afspeelt. Een wereld in een notendop met gelukkig veel zorg en liefde voor elkaar!'

Huis voor Spiritualiteit

'Tijdens de bijeenkomsten met de vrouwen van het Huis voor Spiritualiteit, deel ik mijn ervaringen bij 't Inloopschip met hen. Delen verrijkt elkaar. Ook met deze vrouwen voel ik me gelijk, ik ben één van hen'.

Volgende keer: Zuster Paula en het woonwagenveld <

¹ Trudy is een fictieve naam, uit respect voor de privacy.

Wat is 't Inloopschip?

Het Inloopschip maakt deel uit van de Maatschappelijke Opvang 's-Hertogenbosch en biedt opvang aan dak- en thuisloze volwassen mannen en vrouwen. Zij bieden uiteenlopende diensten aan in de vorm van informatie en advies over hulpverlening en reïntegratie in de samenleving. Binnen hun opvatting van reïntegratie, past maatwerk in ondersteuning, casemanagement, sociale activering en pastorale zorg. Zij werken ook samen met partners van maatschappelijk werk, de verslavingszorg en geestelijke gezondheidszorg.

Geboren op
21 juni 1922 te Doesburg.
Overleden in het
Jeroen Bosch Ziekenhuis
te 's-Hertogenbosch
op 10 december 2014.
Zij was bijna 60 jaar onze
medezuster.

Zuster Hadewych Kupers

Het ene moment wandelde Zuster Hadewych nog door de gangen van het Moederhuis en het volgende moment ging zij van ons heen.

Zo plotseling kan een mens sterven en keert het leven terug naar de Schepper.

Zuster Hadewych, voor gezin en familie (tante) Alie, groeide op in een groot gezin van acht kinderen, vier jongens en vier meisjes.

Zij was de oudste en toen haar moeder op het einde van de oorlog getroffen werd door een granaatscherf en na veel lijden stierf, zorgde Alie voor het gezin.

Ze had aangegeven dat ze graag naar het klooster ging, maar dat moest voorlopig uitgesteld worden.

Op 33-jarige leeftijd ging dit verlangen dan toch in vervulling en zij mocht 59 jaar lid zijn van onze Congregatie.

Zuster Hadewych had thuis al de nodige opleidingen gedaan in de naaldvakken en dat kwam haar prima van pas toen ze les ging geven in Den Bosch, Beverwijk, Amsterdam en Sint-Michielsgestel op de V.G.L.O. scholen.

Elf jaar lang was zij directrice van huishoudschool Sint Rita, een van de scholen van het Instituut voor Doven in Sint-Michielsgestel.

Daarbij zorgde zij, zoals zij thuis geleerd had, graag voor anderen.

Toen ze door het bestuur van de Congregatie gevraagd werd om adjunct-directrice te worden van Sint Jozefoord bleek die taak haar op het lijf geschreven.

Toch was het niet altijd eenvoudig want door haar grote zorgzaamheid thuis, was ze ook wat eenzellig en gesloten geworden. Ze deelde haar problemen en zorgen moeilijk met anderen en ze had een uitgesproken eigen kijk op de mensen en dingen. Ook bleef zij volharden in het verbeteren van uitspraken of gezegdes.

Zuster Hadewych was trouw, ijverig en behulpzaam maar kon zelf moeilijk hulp accepteren. Dit kwam het laatste half jaar steeds meer naar voren toen ze aan geheugenverlies ging lijden.

Heeft Zuster Hadewych gevoeld dat ze ging sterven? Je zou het bijna zeggen want bij haar op tafel lag een boekje open met de volgende tekst: 'Wie eerlijk is en er naar verlangt de ware vrijheid te zoeken, mag heengaan in vrede. Dank zij dat ben ik vandaag vrij!'

Onze dank gaat uit naar degenen die zorg voor haar droegen en dit nog graag waren blijven doen, maar Gods wegen zijn ondoordringelijk en ons levenspad maakt vele kronkels. Wij willen alle steun en hulp die Zuster Cecilia aan haar heeft gegeven niet ongenoemd laten. En natuurlijk denken we ook aan haar zus Thea die nu nog de enige levende van het gezin is.

'Zuster Hadewych, wees een voorspreekster voor onze Congregatie, die jou zo dierbaar was. Wij blijven je herinneren met eerbied en respect'. <

49

Zusters van het Moederhuis

Zuster Hadewych in de tuin van het moederhuis tijdens haar 50-jarig kloosterfeest, samen met Zuster Cecilia.

A G E N D A

UITGAANSTIPS

- **Van Gogh Paviljoen**

In 2015 is het 125 jaar geleden dat Vincent van Gogh overleed. In binnen- en buitenland wordt de kunstenaar groots geëerd. Boeiende exposities, mooie culturele evenementen, verrassende digitale applicaties. Tal van activiteiten in Nederland, België en Frankrijk markeren in 2015 het leven en werk van Vincent van Gogh. In het Noordbrabants Museum zijn de schilderijen van Vincent uit zijn Brabantse periode het gehele jaar te zien. www.noordbrabantsmuseum.nl

- **Jazz in Duketown**

Jazz in Duketown vertegenwoordigt als grootste gratis jazzfestival van Nederland verschillende stromingen in de jazzmuziek. Dit maakt dat het festival een bezoek waard is voor eenieder. Van vrijdag 22 mei t/m maandag 25 mei 2015. De toegang is gratis. www.jazzinduketown.nl

LEESTIPS:

- **God, wat ben je veranderd ...!** van Huub Schumacher

Geloven in God is – vandaag – verre van vanzelfsprekend. Mensen nemen afscheid van de god van hun jeugd. Anderen voelen zich bedrogen door het beeld van God waarin ze zijn opgevoed, maar voelen ook dat er 'meer' is. Vanuit de omgang met mensen schrijft Huub Schumacher zijn 'verleidelijke doorkijkjes op geloven'. ISBN 978 90 897 2089 4 € 17,50

- **In naam van God: religie en geweld** van Karen Armstrong

De auteur laat zien dat de ware redenen voor oorlog en geweld in onze historie meestal weinig met religie van doen hadden, maar veelal sociaal, economisch of politiek van aard waren. Aan de hand van voorbeelden corrigeert ze het wijdverbreide beeld dat religies schuldig zijn aan het grote bloedvergieten in de geschiedenis. ISBN 978 90 234 8877 4 € 29,90

KIJKTIPS (DVD):

- **The way**

Tom, een Amerikaanse dokter, reist naar St. Jean Pied de Port in Frankrijk om de stoffelijke resten van zijn zoon op te halen, die omgekomen is tijdens een storm, terwijl hij de camino de Santiago aan het lopen was. Gedreven door overweldigend verdriet en het verlangen om zijn zoon beter te begrijpen besluit Tom ook aan de historische pelgrimstocht te beginnen. EAN 5414937032686 vanaf € 9,99 exclusief verzendkosten.

- **Verhalen met de zandtovenaar**

In zes afleveringen tekent de bekende zandtovenaar Gert van der Vijver eeuwenoude verhalen uit de Bijbel. Op een eigentijdse manier komen de verhalen met muziek, woord en prachtige zandtekeningen tot leven. De serie is tot stand gekomen door samenwerking van het Nederlands Bijbelgenootschap en omroep RKK. Zij willen een nieuwe generatie vertrouwd maken met de verhalen uit de Bijbel. Gert van der Vijver weet op magistrale wijze met zand een wereld te creëren die er daarvoor niet was en de harten van mensen te raken. € 9,99 www.webwinkel.kro.nl, voor KRO-leden geen verzendkosten.

COLOFON

**Vierenveertigste jaargang,
Nummer 1,
Maart 2015**

De Heeriaan is een uitgave van de Congregatie Dochters van Maria en Joseph (Zusters van de Choorstraat). Het blad verschijnt viermaal per jaar in de maanden maart, juni, september en december en wordt in een oplage van 500 exemplaren onder relaties verspreid.

Redactie:

Brigitte Lutters (hoofredactie)
b.lutters@congregatiedmj.nl
(073) 6904 623 (rechtstreeks)

Anne-Marie Coopmans
archief@congregatiedmj.nl

Zuster Veronie Franken
v.franken@cdmj.nl

Zuster Til Lagerberg
t.lagerberg@cdmj.nl

Ton Vogel
vogel-bots@home.nl

**Kopij voor de volgende
Heeriaan uiterlijk inleveren
op 25 april 2015.
De zomereditie ligt rond
15 juni op uw deurmat.**

LUISTERTIPS (CD):

- **Rouw op je dak** (boek en cd) van Jos Brink

De mens die een dierbare heeft verloren, staat in een soort niemandsland van verder moeten, maar van – vaak – niet weten hoe. Vanuit persoonlijke en pastorale ervaringen, schreef de auteur dit boek, dat steun kan vormen voor mensen in rouw voor wie vaak de ondersteuning uit de eigen vertrouwde kring lang niet altijd goed en op het juiste moment aankomt. Deze uitgave, voorgelezen door Gijs Scholten van Aschat, is alleen tweedehands verkrijgbaar vanaf € 14,99.

- **Herademen met de psalmen** van Ronald Koops

Op deze cd worden psalmen letterlijk gezongen en komen ze op een nieuwe manier tot leven. De cd wordt samen met het gelijknamige boek van Mirjam van der Vegt gepresenteerd tijdens de *Stiltetour* in maart/april 2015, zie www.stiltetour.nl; cd vanaf € 17,50.

DE HEERIAAN

VOORJAAR 2015